

ПРИВРЕДНА
КОМОРА
СРБИЈЕ

100

ПИТАЊА И ОДГОВОРА
ЗА ПРИВРЕДНИКЕ
О ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

100

ПИТАЊА И ОДГОВОРА ЗА ПРИВРЕДНИКЕ О ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

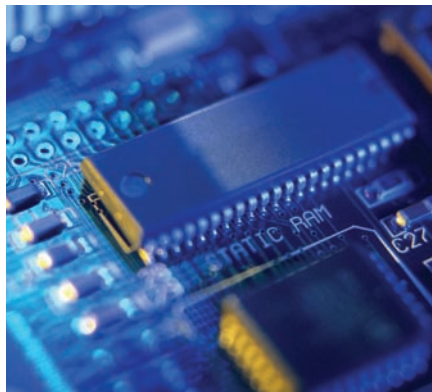
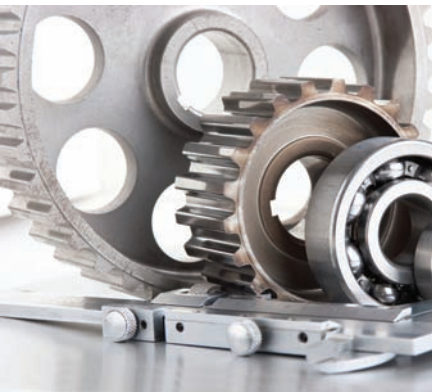

Република Србија
Влада
Канцеларија за европске интеграције
**REPUBLIC OF SERBIA
GOVERNMENT**
European Integration Office

Брошура је рађена уз стручну и финансијску подршку
Канцеларије за европске интеграције Владе Републике Србије

© European Community

САДРЖАЈ

Увод	07
------	----

ПРИСТУПАЊЕ СРБИЈЕ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ	09
-----------------------------------	----

1. Који су критеријуми за чланство у ЕУ?	09
2. Шта је до сада урађено кад је у питању интеграција Србије у ЕУ и које нас фазе још чекају?	09
3. Шта су преговори о чланству у ЕУ?	10
4. Ко и о чему преговара?	10
5. Каква је процедура у процесу преговарања?	10

УНУТРАШЊЕ ТРЖИШТЕ	12
-------------------	----

6. Шта је јединствено (унутрашње) тржиште?	12
7. Када се каже слобода кретања роба, на шта се заправо мисли?	12
8. Шта је слободно кретање капитала и шта оно омогућава предузећима?	13
9. Шта је слобода настањивања и пружања услуга?	14
10. Шта је слобода кретања радника?	14
11. Шта је царинска унија ЕУ?	14
12. Шта представља заједничка царинска тарифа?	15
13. Где се могу наћи информације о тарифним бројевима производа и одговарајућим царинским стопама?	15
14. Шта је јединствени царински документ?	16
15. ЕОРИ број и пословање са ЕУ	16
16. Интрастат систем и пословање са ЕУ	17
17. Европска монетарна унија (ЕМУ)	17
18. Пореска политика	17
19. Буџетска политика	18
20. Шта је садржина Споразума о стабилизацији и придруживању и које су његове основне карактеристике?	19
21. Шта је Прелазни трговински споразум?	19

22. Какав ће утицај имати придруживање Србије ЕУ на предузећа која не послују са компанијама из ЕУ?	20
23. Шта је ЦЕФТА?	20
24. Хоћемо ли након приступа ЕУ и даље бити чланица ЦЕФТА?	20
25. Шта ће бити са Споразумом о слободној трговини са Русијом након уласка Србије у Европску унију?	21
26. А шта ће се десити са другим тржиштима?	21
27. Да ли Европска унија помаже Србији у испуњавању критеријума за чланство?	21
28. Енергетска заједница у југоисточној Европи	22
29. Перспектива транспортне заједнице	22

ПОЛИТИКЕ ЕУ 24

30. Које су заједничке политике ЕУ?	24
31. Какав је утицај Европске уније на поједине политике, тј. шта нам долази из Брисела, а шта из Београда?	25
32. Које политике ЕУ се тичу директно предузетништва?	25
33. Да ли је у ЕУ дозвољено да држава помаже привреду и под којим условима?	26
34. Каква су правила у ЕУ у вези са монополима?	26
35. На који начин би чланство у ЕУ утицало да држава доследно примењује правила о конкуренцији на тржишту?	27
36. Која су правила у области јавних набавки у ЕУ и шта је потребно променити у Србији?	27
37. Хоће ли након уласка Србије у ЕУ наша предузећа моћи да учествују на тендерима који су расписани у другим државама чланицама ЕУ и обрнуто?	28
38. Право интелектуалне својине у ЕУ	28
39. Да ли ЕУ штити своје произвођаче од нелојалне конкуренције ван ЕУ?	29
40. Шта подразумева заједничка пољопривредна политика ЕУ?	29
41. Шта је Заједничка политика рибарства?	30
42. Шта је Заједничка политика за заштиту животне средине?	30
43. Шта је политика ЕУ у области енергетике?	31
44. Каква је будућност енергетике у Европи?	32
45. Шта је Заједничка транспортна политика ЕУ и који је њен утицај на пословање?	32
46. Трансевропске мреже	33
47. На који начин ЕУ дефинише сектор малих и средњих предузећа?	34
48. Шта је Акт о малим предузећима (Small Business Act - SBA)?	34
49. На који начин ЕУ улаже у политику иновација?	35
50. Шта је Индустијска политика ЕУ?	35
51. Плаћање обавеза у пословним трансакцијама	36

ЗАХТЕВИ ЕУ ПРЕМА СРПСКИМ ПРЕДУЗЕЋИМА 37

52. Које услове произвођач мора да испуни да би његов производ био у складу са захтевима тржишта ЕУ?	37
53. Шта су директиве старог, а шта директиве новог приступа?	37
54. Да ли су хармонизовани стандарди, на чију примену упућују директиве новог приступа, обавезујући?	38

55. Хоће ли након уласка Србије у ЕУ наша предузећа моћи да учествују у тендерима који су расписани у другим државама чланицама ЕУ и обрнуто?	38
56. Шта је СЕ означавање?	39
57. Како се добија дозвола за СЕ означавање; које захтеве треба испунити како би производ могао да се подвргне таквој процедури?	40
58. Ко може да врши сертификацију за стављање СЕ знака?	40
59. На који начин ЕУ штити потрошаче?	41
60. Који су захтеви ЕУ који се односе на безбедност хране?	41
61. На који начин потрошач може да оцени квалитет хране?	42
62. Како се зна да је један јефтин прехранбени производ у исто време и квалитетан?	42
63. Режим увоза ЕУ за прехранбене производе	43
64. Шта је REACH уредба?	43
65. Да ли REACH уредба има утицаја на компаније ван ЕУ?	44
66. Шта се променило у ЕУ у погледу управљања хемикалијама усвајањем REACH уредбе?	44
67. Да ли ће српска предузећа бити способна да након уласка у ЕУ спроводе актуелну политику заштите на раду и на који начин ће држава кажњавати њено непоштовање?	45

ПОЛИТИКЕ ЕУ ЗА ПОЈЕДИНЕ ПРИВРЕДНЕ СЕКТОРЕ

68. Аутомобилска индустрија	46
69. Хемијска индустрија	46
70. Грађевинска индустрија	47
71. Одбрамбена индустрија	48
72. Електро индустрија	48
73. Индустрија обуће	49
74. Индустрија намештаја	49
75. Здравство (укључујући и фармацију)	50
76. Информационо-комуникационе технологије (ИКТ)	51
77. Машинска индустрија	51
78. Индустрија опреме под притиском	52
79. Рударство, металургија и минерали	53
80. Текстилна индустрија	54
81. Туризам	55
82. Производња играчака	55
83. Индустрија прераде дрвета, индустрија папира и графичка индустрија	56

ФОНДОВИ И ПРОГРАМИ ЕУ

84. Која је разлика између фондова и програма ЕУ?	57
85. Шта су претприступни фондови ЕУ?	57
86. Шта је Инструмент за претприступну помоћ ИПА 2007-2013?	58
87. Шта су програми прекограничне сарадње ЕУ?	59
88. У којим програмима Европске заједнице могу да учествују мала и средња предузећа?	59
89. Седми оквирни програм за истраживање и развој (FP7)	60
90. СІР - Програм за конкурентност и иновативност	61
91. Учешће предузећа у програмима ЕУ	61

ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ – ПАРТНЕР ПРЕДУЗЕЋИМА НА ПУТУ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА 63

- 92. На који начин ПКС помаже предузећима да се боље информишу о односима Србије и Европске уније? 63
- 93. На који начин ПКС помаже предузећима да се боље информишу о политикама Европске уније? 64
- 94. На који начин Привредна комора Србије може да помогне предузећу при аплицирању за фондове ЕУ? 65
- 95. На који начин ПКС помаже предузећима да се боље информишу о ефектима уласка у ЕУ на поједине секторе? 65

ОСТАЛО 67

- 96. Шта је Европска мрежа предузетништва и коју врсту услуге нуди предузећима? 67
- 97. Да ли је Србија део Европске мреже предузетништва? 67
- 98. Шта је стратегија Европа 2020. и како се њоме прогнозира економска перспектива ЕУ у наредном периоду? 68
- 99. На који начин појединац-предузеће може бити укључен у процес доношења одлука и прописа у ЕУ који на њега утичу? 68
- 100. Шта предузећима стоји на располагању на путу изазова које са собом носе европске интеграције? 69

Листа корисних интернет адреса 70

УВОД

Србија је 2000. године ушла у Процес стабилизације и придруживања, са јасно исказаном намером да постане чланица Европске уније¹ и да се прикључи највећем интегративном процесу на свом континенту.

Европска унија је међународна организација са јаким федералним елементима који је чине јединственом наднационалном организацијом на свету, у којој се одлуке у неким областима доносе већином гласова њених чланица уз обавезу свих да поштују донету одлуку. Чланице ЕУ су се договориле да створе заједничко тржиште, економску и монетарну унију, заједничку спољну и безбедносну политику, да њихови судови и полиција сарађују против организованог криминала и других претњи и да у будућности теже ка стварању политичке уније. У последњих 13 година, колико је Србија у процесу, Европска унија је доживела драстичне промене. Чланство је увећано, тако да сада има 28 држава чланица, а у реду још чекају све државе западног Балкана и Турска. Европска унија је увела заједничку валуту, евро, 2002. године и постала правно лице усвајањем Уговора из Лисабона 2009. године. Овакве промене чине улазак једне државе у чланство ЕУ још комплекснијим процесом него што је био раније.

Иако Србија још није постала чланица, она већ сада осећа позитивна кретања у односима са Европском унијом, из саме чињенице да се налази у процесу који води ка њеном чланству. Европска унија је 2000. године укинула царине за робу пореклом из Србије, чиме извозници из Србије годишње уштеде око 300 милиона евра и што је довело до повећања обима трговине са ЕУ са 3,8 милијарди евра у 2001. години на 13,7 милијарди евра у 2012, уз пораст српског извоза у ЕУ са 1,1 милијарде у 2001. на преко 5 милијарди у 2012. години.

Србија и Европска унија су 2008. године закључиле Споразум о стабилизацији и придруживању. Прелазни трговински споразум је, уз Споразум о стабилизацији и придруживању, почео да се примењује 8. децембра 2009. године, ступио је на снагу 1. фебруара 2010. и важио је до 1. септембра 2013. године, када је ступио на снагу Споразум о стабилизацији и придруживању.

Овај споразум представља квалитативно нови ниво у односима Србије и Европске уније, будући да су њиме Србија и ЕУ први пут ушле у фазу односа уређених једним свеобухватним уговором. Споразумом се регулишу скоро сви аспекти међусобних односа ЕУ и Србије, а изнад свега међусобни економски односи. Претходни односи Србије и ЕУ били су засновани на једностраним изјавама воље двеју страна. Сврха овог споразума је да се држави која га потписује, тј. Србији, гарантује перспектива за чланство у Европској унији, што је и основна разлика између Споразума о придруживању и свих других споразума које ЕУ закључује са трећим државама. Ступањем на снагу ССП, Србија је постала држава придружена ЕУ. Овим

1 даље у тексту ЕУ

споразумом се поставља оквир за односе Србије и ЕУ, са неограниченим роком трајања, и важиће све до ступања Србије у чланство ЕУ. Суштински елемент овог споразума јесте стварање зоне слободне трговине између Европске уније и Србије. Та зона ће бити створена у прелазном периоду од шест година од почетка примене Прелазног трговинског споразума, дакле до 1. јануара 2014. године. Овим споразумом се обезбеђује слободан приступ тржишту ЕУ роби пореклом из Србије. Споразумом се предвиђа и укидање царинске заштите за увоз робе из ЕУ, што ће променити стање на тржишту Србије, за шта је такође неопходна припрема домаћих предузећа.

Због природе овог споразума и целог процеса приступања Европској унији, као и обавеза које проистичу из чланства у Европској унији, неопходно је да сви делови српског друштва, а посебно привреда Србије, као носилац развоја, буде упозната како са обавезама које проистичу из ССП и чланства у ЕУ, тако и са правима која ће њиме добити, како би најефикасније успела да се припреми за економске промене које ће се неминовно десити у наредним годинама.

Србија је 22. децембра 2009. године поднела захтев за пријем у чланство, који је Савет ЕУ проследио Комисији на мишљење. На основу попуњеног опсежног Упитника, Комисија је у октобру 2011. године препоручила да се Србији додели статус кандидата, што је Европски савет усвојио у марту 2012. године.

Статус кандидата је битан, будући да јасно одређује да ће држава која га добије постати чланица ЕУ у догледно време и да је то држава са јасно одређеном перспективом, што се неминовно одражава на економске прилике у тој држави и на привредно окружење у којем послују њена предузећа. Такође, статус кандидата даје могућности коришћења претприступних фондова ЕУ за регионални развој, борбу против незапослености и рурални развој, што заједно отвара нове перспективе за економски развој.

Европски савет је на свом састанку јуна 2013. донео одлуку да ће ЕУ почети преговоре са Србијом најкасније у јануару 2014. године. У међувремену, и Србија и Европска унија обављају институционалне припреме за преговоре, што укључује формирање преговарачких тимова и преговарачких оквира обеју страна.

Преговори почињу одржавањем међувладине конференције на највишем нивоу, а воде се у оквиру 35 преговарачких поглавља. Након формалног отварања, прва фаза преговора подразумева аналитички преглед правних тековина, тј. права ЕУ и оцена усклађености српског законодавства. Када се преговори у свих 35 поглавља затворе, оно што је договорено преноси се у Споразум о приступању Србије ЕУ, чијим ступањем на снагу Србија постаје пуноправна чланица ЕУ.

Иако је чланство једне државе у Европској унији пре свега политичка одлука, како држава чланица ЕУ тако и државе која приступа ЕУ, сам процес приступања и напредовање у том процесу се састоји и заснива на процесу унутрашње реформе и прилагођавања правно-економском систему ЕУ. У том смислу је неопходно да што шири круг грађана и привредника буде упознат са процесом, како би се процес и предузете активности разумеле, а предности које процес пружа максимално искористиле и како нас неизбежни трошкови процеса не би изненадили.

ПРИСТУПАЊЕ СРБИЈЕ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

1 | Који су критеријуми за чланство у ЕУ?

Критеријуми за чланство у Европској унији, који су дефинисани на самиту шефова држава и влада Европске уније (тј. Европском савету), одржаном у Копенхагену 1993. године, и додатно ојачани на самиту одржаном у Мадриду 1995. године, су:

Политички - који обухватају стабилност институција државе које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање права мањина,

Економски - који обухватају постојање тржишне економије, способне да се носи са притиском конкуренције на тржишту Европске уније и

Правно-административни - који обухватају прихватање правних тековина Европске уније, тј. способност да се испуне обавезе које проистичу из чланства.

2 | Шта је до сада урађено кад је у питању интеграција Србије у ЕУ и које нас фазе још чекају?

Процес европске интеграције Србије има два основна дела: 1) процес стабилизације и придруживања и 2) процес приступања Европској унији. Процес стабилизације и придруживања (ПСП) је за Србију почео 2000. године, када је Србија - тада у оквиру Савезне Републике Југославије - изразила намеру да постане чланица Европске уније. У оквиру овог процеса, 29. априла 2008. године Србија је потписала Споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом (ССП). Европски парламент је ратификовао овај споразум 19. јануара 2011. године, док је његова ратификација у државама чланицама завршена у јуну 2013, те је ступио на снагу у септембру 2013. године. У међувремену, док се чекало да ССП ступи на снагу, односи између Србије и ЕУ били су регулисани Прелазним трговинским споразумом (ПТС), који је обухватао све трговинске аспекте ССП. Примена ПТС требало је да почне 1. јула 2008. године, али је ЕУ његову примену одложила, па је његова двострана привремена примена почела 8. децембра 2009. године, док је ПТС званично ступио на снагу 1. фебруара 2010. године.² Влада РС је, пак, почела једнострано да примењује ПТС већ 1. јануара 2009. године, што значи да је 1. јануара 2013. године почела пета година примене ПТС.

Европска унија је донела одлуку о укидању виза за грађане Србије, тако да грађани Србије од 19. децембра 2009. године без виза могу да бораве у државама шенгенског простора до 90 дана на сваких шест месеци. Ово се односи на све државе чланице ЕУ осим Велике Британије и

² Закони о ратификацији оба споразума могу се наћи на интернет страни Привредне коморе Србије www.pks.rs/eu

Ирске, као и неке нечланице попут Норвешке, Швајцарске и Исланда.

Србија је 22. децембра 2009. године поднела захтев за пријем у чланство у Европској унији, чиме је ушла у процес приступања. Пошто је у првој половини 2011. године Србија доставила Европској комисији одговоре на Упитник, упућен Републици Србији ради припреме мишљења о њеном захтеву за чланство у ЕУ, у октобру исте године Европска комисија је препоручила да се Србији додели статус кандидата за чланство у ЕУ, што је Европски савет и учинио 1. марта 2012. године.

Европска комисија и Високи представник ЕУ за спољну и безбедносну политику су у априлу 2013. године препоручили Европском савету да почне приступне преговоре са Србијом, с обзиром на њен напредак у кључним областима. Европски савет је на свом јунском састанку донео одлуку да ће ЕУ почети преговоре најкасније у јануару 2014. године. У међувремену, и Србија и Европска унија обављају институционалне припреме за преговоре што укључује формирање преговарачких тимова и преговарачких оквира обеју страна.

3 | Шта су преговори о чланству у ЕУ?

Преговори о приступању представљају последњу фазу процеса интеграције државе кандидата у Европску унију. Да би дотична држава започела преговоре о приступању са ЕУ, претпоставља се да је остварила све обавезе које су претходиле овој фази тј. закључила Споразум о придруживању, стекла статус кандидата и да је способна да уђе у последњу, али и најтежу фазу европске интеграције. Кроз цео процес интеграције, а поготово кроз фазу преговора, настоји се да се држава која жели да постане чланица ЕУ за то оспособи правно, економски и привредно, како би и сама ЕУ могла несметано да функционише након њеног приступа. Због тога кажемо да у суштини преговори представљају усклађивање законодавства државе кандидата са правним, вредносним, привредним и друштвеним структурама Европске уније.

4 | Ко и о чему преговара?

Учесници преговора о приступању су Европска унија, односно Европска комисија у име ЕУ и њене државе чланице, са једне стране, и држава кандидат, са друге стране.

Преговара се о условима под којима држава кандидат приступа ЕУ, а који се, у основи, односе на испуњавање трећег критеријума из Копенхагена, тј. усклађивање домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ (*acquis communautaire*). Резултат преговора је Споразум о приступању Србије Европској унији.

Правне тековине ЕУ су, за потребе преговарања, подељене у 35 поглавља и преговара се о сваком поглављу посебно. Основни принцип преговора је да ништа није договорено док све није договорено. Предмет преговора су области попут пољопривредне политике, заштите животне средине, политике регионалног развоја, енергетике, транспорта, заштите конкуренције и контроли државне помоћи.

Нови приступ Европске комисије преговорима са будућим државама чланицама налаже да се најпре отворе преговори у поглављима 23 и 24, која обухватају област правосуђа и основних права, и правду, слободу и безбедност.

5 | Каква је процедура у процесу преговарања?

У припремној фази, након што је Европски савет одредио датум почињања преговора, потребно је да Србија и ЕУ усвоје своје преговарачке оквире и успоставе институционални оквир за преговарање.

Званично, преговори почињу тек отварањем Међувладине конференције у којој учествују представници државе кандидата, Европске комисије и држава чланица ЕУ. Седнице конференције могу бити на два нивоа: шефови државних делегација за преговоре (чланови Владе) и заменици шефова делегације за преговоре (главних преговарача). Билатералне међународне конференције на нивоу шефова делегација обично се одржавају два пута годишње, односно једном у периоду председавања државе чланице Саветом ЕУ, док се заседања на нивоу заменика шефова делегација одржавају према договору.

Преговори о чланству воде се појединачно за свако од 35 преговарачких поглавља. Отварању преговора по поглављима претходи поступак скрининга (*screening*), тј. аналитичког прегледа законодавства и оцене усклађености са правним тековинама ЕУ који спроводи Европска комисија. Одлуку о отварању преговора за свако од поглавља доноси Савет ЕУ на основу оцене о спремности државе кандидата. Овом одлуком почињу садржајни преговори који се воде на основу преговарачких ставова држава ЕУ и државе кандидата. У оквиру преговора о сваком поглављу држава кандидат прва износи свој преговарачки став, назначава на који начин намерава да преузме и спроводи европско законодавство и представља аргументе за евентуалне прелазне периоде и изузећа.

Европска комисија доноси одлуку о отварању преговора или закључује да држава није спремна да отпочне преговоре у датом поглављу, у ком случају утврђује мерила која држава кандидат мора да испуни да би отворила преговоре о датом поглављу. Комисија такође доноси и мерила за затварање преговора о том поглављу. Коначна одлука да се преговори отворе и затворе је на државама чланицама које одлучују консензусом. Када се затворе преговори у свих 35 поглавља, Савет доноси одлуку о завршетку приступних преговора и о потписивању Споразума о приступању Европској унији.

УНУТРАШЊЕ ТРЖИШТЕ

6 | Шта је јединствено (унутрашње) тржиште?

Унутрашње тржиште Европске уније дефинисано је као простор без унутрашњих граница, у коме је осигурано слободно кретање робе, лица, услуга и капитала и у којем владају једнаки услови надметања за све учеснике.

У територијалном смислу, простор унутрашњег тржишта поред држава чланица ЕУ обухвата и државе са којима ЕУ чини заједнички Европски економски простор (Исланд, Норвешка и Лихтенштајн).³ Јединствено тржиште карактеришу постојање царинске уније, тј. бесцарински простор између држава чланица, заједничка царинска тарифа према трећим државама, затим укидање количинских ограничења и свих мера које имају једнако дејство и забрана увођења нових између држава чланица, као и укидање свих видова отворене или прикривене фискалне дискриминације по основу порекла произвођача, пружаоца услуге, робе, или капитала. Израз „без унутрашњих граница“ подразумева, поред укидања формалних препрека у смислу националне регулативе, отклањање и физичких баријера за проток људи, робе, услуга и капитала на границама између држава чланица.

Поред система укидања препрека унутрашњој трговини и забрана увођења нових, унутрашње тржиште подразумева и увођење инструмената контроле над правилним и неометаним функционисањем тржишта и слободном конкуренцијом. ЕУ то обезбеђује кроз правила о заштити конкуренције и забрани државне помоћи која фаворизује домаћа предузећа са наднационалним надзором Европске комисије. Она се стара да се ниво интегрисања тржишта, постигнут укидањем правних и физичких баријера, не наруши антиконкурентским понашањем - договорном праксом или злоупотребама доминантног положаја од стране предузећа, односно једностраним интервенцијама држава на јединственом тржишту.

Више информација на http://ec.europa.eu/internal_market/

7 | Када се каже слобода кретања роба, на шта се заправо мисли?

Слобода кретања роба је једно од четири основна права на којима се заснива унутрашње тржиште. Ова слобода се односи на робу пореклом из државе чланице ЕУ. Сматра се да је роба пореклом из државе чланице уколико је произведена, односно прерађена у њој. Роба пореклом из треће државе ужива режим слободног кретања на унутрашњем тржишту тек

³ У даљем тексту свако помињање држављанства/пребивалишта, порекла робе, капитала и услуга из ЕУ или државе чланице подразумеваће и државе које су део Европског економског простора.

након спроведеног царинског поступка, плаћања заједничке царинске тарифе и провере техничке усаглашености са техничким правилима ЕУ, или националним правилима у одсуству правила ЕУ.

Ова слобода подразумева укидање и апсолутну забрану увођења царина и свих дажбина једнаког дејства као царине⁴ на робу пореклом из држава чланица и укидање и забрану количинских ограничења и мера једнаког дејства количинским ограничењима између држава чланица.⁵ Поред укидања и забране царинских и ванцаринских баријера за слободну циркулацију робе пореклом из државе чланице, забрањен је сваки вид непосредне или посредне фискалне дискриминације робе по основу порекла.

Забрана увођења мера једнаког дејства количинским ограничењима (пре свега путем националних техничких прописа) није апсолутна. Изузетак су мере које се предузимају ради заштите одређених легитимних интереса државе чланице (нпр. ради заштите здравља људи). Међутим, ово право држава чланица је ипак сужено дејством правила о узајамном признавању националних техничких правила. Ефекат тога је да роба легално пласирана на тржиште у једној држави чланици може несметано да се нађе на тржишту друге државе чланице, без обзира на евентуалне разлике које постоје у релевантним техничким прописима тих држава. Половина укупне трговине унутар ЕУ је под режимом заједничких европских прописа, док је друга половина под режимом узајамног признавања националних техничких правила.

8 | Шта је слободно кретање капитала и шта оно омогућава предузећима?

Слободно кретање капитала је претпоставка за инвеститоре и предузећа да могу слободно располагати својим капиталом на различитим финансијским тржиштима држава чланица без ограничења. ЕУ предвиђа општу забрану за све рестрикције на кретање капитала и текућа плаћања између држава чланица. Државе чланице ЕУ дужне су да укину све рестрикције кретања капитала између лица која своје пребивалиште имају у ЕУ. Ово право могу да користе сва лица која имају пребивалиште или пословно седиште (резиденти) у државама чланицама ЕУ. Постоје и одређена ограничења ове слободе која ЕУ дозвољава са становишта заштите јавног интереса (нпр. заштите од прања новца).

Ова слобода омогућава интегрисано, отворено, конкурентско и ефикасно европско финансијско тржиште и тржиште финансијских услуга. За грађане она значи могућност обављања великог броја операција у иностранству, као што је отварање банковних рачуна, куповина акција и непокретности, без ограничења по основу порекла (кретање личног капитала). За предузећа ово право, у начелу, значи способност директног инвестирања или стицања власништва у европским компанијама и учешће у њиховом управљању. Начело даје

4 Дажбина једнаког дејства као царине је свака новчана дажбина, ма колико била мала, без обзира на начин означавања и примене, која је једнострано наметнута на робу због тога што прелази границу.

5 Мере једнаког дејства као количинска ограничења су национални прописи или друге мере донете од држава чланица којима се непосредно или посредно, стварно или потенцијално, може ометати трговина унутар ЕУ.

једнаке могућности предузећима (без дискриминације по основу националности) да изаберу место инвестирања и место успостављања пословања, на територији ЕУ, без административних и физичких ограничења.

9 | Шта је слобода настањивања и пружања услуга?

ЕУ начела која регулишу унутрашње тржиште услуга имају два основна вида: слобода пословног настањивања и слобода пружања услуга у ужем смислу. Слобода пословног настањивања гарантује предузећима и физичким лицима, право пословног настањивања у другој држави чланици, која није држава у којој су резиденти, односно чији су држављани, без ограничења по основу порекла. Под пословним настањивањем се подразумева примарно - оснивање привредних друштава и других облика организовања пословања и секундарно настањивање - отварање представништва, огранака и сл. Ово право укључује и право samozапослених лица држављана једне државе чланице да започну пословни подухват у другој држави чланици под једнаким условима који важе за држављане те државе чланице. Такође, ЕУ гарантује држављанима и предузећима из једне државе чланице слободу да без ограничења пружају услуге лицима која су из друге државе чланице. У овом случају се ради о привременој и повременој пословној активности пружања услуга лицу које није држављанин државе чланице која пружа услугу без трајног пословног настањивања. Принцип слободе функционише двосмерно. Она се односи како на ситуацију када пружалац услуга прелази границу да би услугу пружио у другој држави чланици, тако и на слободу да корисник услуге може да одлази у другу државу чланицу зарад коришћења услуге.

10 | Шта је слобода кретања радника?

У контексту унутрашњег тржишта, под појмом слободе кретања радника подразумева се укидање свих дискриминаторних мера по основу држављанства међу радницима држава чланица у погледу кретања у оквиру ЕУ, у вези са запошљавањем, зарадама и другим условима рада и запошљавања. Ова права се односе на лица, држављане једне државе чланице, која се баве или имају намеру да се баве пословном активношћу у другој држави чланици. Ова слобода подразумева право на прихватање понуде запослења у другој држави чланици, слободно кретање територијом државе чланице у те сврхе, останак у држави чланици ради запошљавања и останак у држави чланици након престанка запослења. Заправо, ово право подразумева једнак третман радника из једне државе чланице у погледу приступа тржишту рада друге државе чланице, у току трајања запослења и након престанка радног односа. Правно и фактички, такав радник је „домаћи“ радник. Истовремено, ово право се допуњава са правом на пословно настањивање лица која самостално обављају одређену пословну делатност на територији државе чланице и са правилима о узајамном признавању професионалних квалификација.

11 | Шта је царинска унија ЕУ?

Царинска унија је врста економског удруживања држава, где оне међусобно стварају зону слободне трговине, без међусобних царина, а при том имају заједничку царинску тарифу

према трећим државама изван царинске уније. Тим путем се све државе чланице царинске уније одричу своје националне спољнотрговинске политике, док се та политика према трећим државама води на нивоу царинске уније у име свих чланица.

У Европској унији је стварање царинске уније био један од првих циљева, који је остварен још 1968. године. Вођење спољнотрговинске политике од тада спада у њену искључиву надлежност и њоме руководи Европска комисија. Прописи који регулишу функционисање царинске уније дефинисани су у Царинском кодексу Зајединце (*Community Customs Code*).

Поред 28 држава чланица Европске уније, у царинској унији ЕУ се налазе још и Турска, Андора и Сан Марино. ССП Србије и ЕУ обухвата и трговину са Андором и Сан Марином, док је са Турском закључен посебан споразум о слободној трговини.

ССП не предвиђа улазак Србије у царинску унију са ЕУ, тако да Србија задржава слободу да склапа споразуме о слободној трговини са трећим државама све док не постане чланица ЕУ.

12 | Шта представља заједничка царинска тарифа?

Заједничка царинска тарифа Европске уније представља царинску тарифу која се користи за класификацију и царинење робе из трећих држава приликом увоза у ЕУ. Заједничка је за све државе чланице и за државе које су у царинској унији са Европском унијом (Турску, Андору и Сан Марино) и састоји се из номенклатуре (тј. класификације робе) и основне царинске стопе која се примењује за одређену врсту робе на *MFN*⁶ основи. Тарифа обухвата и законодавство, попут међународних уговора или аутономних трговинских мера ЕУ, које утиче на ниво царине која ће бити наплаћена на робу у односу на државу порекла дате робе. На основу споразума о слободној трговини (попут ССП-а), држави која је закључила такав уговор са Европском унијом даје се преференцијални статус у односу на *MFN* царинску стопу која је наведена у заједничкој царинској тарифи.

13 | Где се могу наћи информације о тарифним бројевима производа и одговарајућим царинским стопама?

Тарифни бројеви производа и одговарајућа царинска стопа налазе се у Комбинованој номенклатури Европске уније. Комбинована номенклатура (*Combined Nomenclature – CN*) представља систем обележавања производа који је Европска унија развила на основу Хармонизованог система (*Harmonized System – HS*) који је успоставила Светска царинска организација (СЦО). Хармонизовани систем СЦО све робе обележава шестоцифреним ознакама и разврстава их у 97 поглавља. Комбинована номенклатура преузима Хармонизовани систем, који даље разрађује обележавајући производе осмоцифреним ознакама (додајући седму и осму цифру на ознаке које је успоставио Хармонизовани систем), што омогућава додатну спецификацију производа у оквиру исте групе производа. Комбинована номенклатура ЕУ је уведена 1987. године и сваке године се ажурира. Важећа тарифа и класификација за извоз робе у Европску унију може се наћи на интернет страни Генералног директората Европске комисије за порезе и царинску унију http://ec.europa.eu/taxation_customs/.

6 *MFN* означава статус најповлашћеније нације (*most favored nation*), односно општу царинску стопу.

Република Србија годишње усклађује своју номенклатуру царинске тарифе са Комбинованом номенклатуром Европске уније.

14 | Шта је Јединствени царински документ?

Јединствени царински документ се користи у Европској унији за све царинске поступке укључујући и транзит. Он представља документациону основу за издавање царинске декларације у Европској унији, Швајцарској, Норвешкој и Исланду. Његова сврха је смањење броја докумената потребних за издавање царинске декларације, како би се убрзао промет и смањило административно оптерећење учесника на тржишту и олакшала комуникација између царинских служби држава чланица.

У Србији ову материју регулише Царински закон. Он дефинише царинску декларацију као изјаву или радњу којом лице, у прописаној форми и на прописани начин, захтева да се роба стави у одређени царински поступак. Да би поднета декларација била прихваћена, мора бити поднета у прописаном облику са свим неопходним подацима који се захтевају за подношење Јединствене царинске исправе (ЈЦИ). Начин подношења и попуњавања Јединствене царинске исправе прописан је Правилником о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку.

15 | ЕОРИ број и пословање са ЕУ

ЕОРИ број је број који царинске власти држава чланица Европске уније додељују правним и физичким лицима која изврше регистрацију за обављање послова са царинским органима (међународну трговину). Једном додељен ЕОРИ број је јединствен за сву комуникацију његовог носиоца са царинским властима у ЕУ.

Пословни субјекти који нису регистровани на територији Европске уније, а обављају неке од наведених активности, обавезни су да се региструју и добију ЕОРИ број:

- а) подносе у Европској унији сажету декларацију или декларацију која није:
 - царинска декларација, сачињена у складу са чл. 225. до 238. Уредбе Комисије (ЕЕЗ) бр. 2454/93, или
 - царинска декларација за поступак привременог увоза;
- б) подносе у Европској унији излазну или улазну сажету декларацију;
- в) управљају просторима за привремени смештај у складу са чланом 185(1) Уредбе Комисије (ЕЕЗ) бр. 2454/93;
- г) подносе захтев за одобрење у складу са чланом 324а или 372. Уредбе Комисије (ЕЕЗ) бр. 2454/93;
- д) захтевају потврду овлашћеног економског оператора у складу са чланом 14а Уредбе Комисије (ЕЕЗ) бр. 2454/93.

Више инфомрација о регистрацији у државама чланицама ЕУ пронађите овде:

http://ec.europa.eu/ecip/documents/who_is/eori_national_implementation_en.pdf

16 | Интрастат систем и пословање са ЕУ

Интрастат је систем прикупљања статистичких података о трговини робом између држава чланица Европске уније. Обавезу извештавања о прекограничној трговини унутар ЕУ имају само предузећа која су регистрована порески обвезници у ЕУ и који остварују вредност трговине већу од оне коју дефинишу државе чланице.

Интрастат је успостављен уредбама Савета и Европског парламента 638/2004 и 222/2009. Више информација пронађите овде:

http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/single_market_for_goods/free_movement_goods_general_framework/l11011a_en.htm

17 | Европска монетарна унија (ЕМУ)

Да би спречиле негативне ефекте флукуација курсева националних валута држава чланица Европске уније на међусобну трговину, те европске државе су још педесетих година прошлог века почеле да предузимају заједничке активности у домену монетарне политике како би отклониле проблеме који су се јављали. Данас је 17 држава ЕУ прихватило евро као своју валуту - Аустрија, Белгија, Кипар, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Грчка, Ирска, Италија, Луксембург, Малта, Холандија, Португал, Словачка, Словенија и Шпанија. Све нове чланице које су приступиле 2004. и 2007. године, као и будуће чланице, мораће да усвоје евро, док су Велика Британија, Данска и Шведска изабрале да то не ураде. Монетарну политику у име држава чланица монетарне уније води Европска централна банка (ЕЦБ), основана 1999. године. ЕЦБ се налази на челу Европског система централних банака (ЕСЦБ), који чине централне банке свих држава чланица ЕУ, укључујући и оне које нису усвојиле евро као валуту. Све централне банке учествују у руковођењу унијом, али само оне државе које су усвојиле евро имају право гласа. Како би постала чланица монетарне уније, држава чланица ЕУ мора да испуни критеријуме конвергенције:

1. Инфлација не сме бити виша од 1,5 процентних поена од просека три државе чланицу ЕМУ са најнижом инфлацијом (мерено годину дана уназад),
2. Дугорочна каматна стопа не сме бити виша од 2 процентна поена од просека три државе чланице ЕМУ са најнижом каматном стопом,
3. Годишњи дефицит буџета не сме да прелази 3% БДП,
4. Укупни јавни дуг не сме да пређе 60% БДП или мора показивати тенденцију спуштања ка том нивоу,
5. Стабилност курса националне валуте исказана у периоду од две године у оквиру курсног система Европског монетарног система.

18 | Пореска политика

Пореска политика ЕУ састоји се из два основна елемента: координације директног опорезивања, која остаје у надлежности држава чланица, и регулисања индиректног опорезивања, које утиче на слободан проток робе и слободу пружања услуга на унутрашњем тржишту ЕУ.

У погледу директног опорезивања - под којим се између осталог рачуна опорезивање имовине, опорезивање капиталних добитака, корпоративно опорезивање - иако је вођење ове политике у надлежности држава чланица, она се координише на нивоу Европске уније како би се спречила фискална дискриминација, двоструко опорезивање или пореска евазија, што би могло да има штетан ефекат на унутрашње тржиште. Пореска политика обезбеђује да не дође до конкуренције на унутрашњем тржишту по основу различитих пореских стопа или различитих пореских система. Предузете су и мере како би се спречиле негативне последице постојања националних законодавстава о питању трансфера новца међу државама чланицама.

У области индиректног опорезивања ЕУ доноси прописе у форми директива, које омогућавају да индиректно опорезивање буде на јединствен начин регулисано на целој територији Европске уније, што омогућава лакши промет роба и услуга. О важности ове области за државе чланице говори чињеница да се не користи редовна законодавна процедура Европске уније, већ прописе доноси Савет, у коме седе министри финансија држава чланица, на предлог Комисије, а Европски парламент само даје необавезујуће мишљење о овим питањима. Најбитније области које регулише Европска унија су питање пореза на додатну вредност (ПДВ), питање акциза на алкохол и дуван и пореза на енергенте.

19 | Буџетска политика

Чланство у Европској унији земљама чланицама намеће обавезу финансирања заједничког буџета, из којег се финансирају заједничке ЕУ политике. Годишњи буџет ЕУ одређен је седмогодишњим финансијским оквиром којим се утврђује максимални износ укупних расхода и расхода по буџетским категоријама, односно усаглашеним политичким приоритетима. У време писања ове брошуре, још није био усвојен финансијски оквир за период 2014-2020.

У претходном седмогодишњем периоду, тј. 2007-2013. године, буџетске категорије, односно политички приоритети су били: као прво, одрживи развој који је обухватио конкурентност (око 9% укупних буџетских расхода за финансијски оквир 2007-2013) и економску и социјалну кохезију (35,6%); други приоритет је очување природних ресурса (42,5%) и укључује заједничку пољопривредну и политику рибарства, рурални развој и заштиту животне средине; трећи приоритет се назива држављанство, слобода, правда и безбедност (1,3%) и обухвата области унутрашњих послова и правосуђа, заштите граница, имиграције и азила, јавног здравља и заштите потрошача итд; четврти приоритет је покривао спољне активности (5,7%) укључујући и Инструмент за претприступну помоћ и носи назив ЕУ као глобални играч, док су пети и шести приоритет административни трошкови (5,8%) и компензације (0,1%).

Највећи део буџетских расхода покрива се по основу сопствених прихода ЕУ, односно прихода од царина, прелевмана и других дажбина на увоз из држава нечланица, прихода од пореза на додатну вредност који се обрачунава као јединствена пореска стопа од 0,3% на јединствено дефинисану пореску основицу и од уплата земаља чланица заснованих на бруто националном доходу (*Gross Investment Income - GNI*). Суштински, буџет ЕУ се финансира трансфером средстава из буџета земаља чланица, што зависи од економског потенцијала одређене државе чланице и темељи се на учешћу њеног БНД у БНД ЕУ. Поред сопствених прихода, буџет остварује и приходе по другим основама, попут доприноса нечланица за учешће у програмима ЕУ, наплата казни због кршења прописа ЕУ или повраћај по основу неискоришћених средстава из фондова ЕУ.

20 | Шта је садржина Споразума о стабилизацији и придруживању и које су његове основне карактеристике?

Овај споразум представља нови ниво у односима Србије и Европске уније, будући да су са њиме Србија и ЕУ први пут ушле у фазу односа уређених једним свеобухватним уговором. Овим споразумом се регулишу скоро сви аспекти међусобних односа ЕУ и Србије, а изнад свега међусобни економски односи. Пређашњи односи Србије и ЕУ били су засновани на једностраним изјавама воље двеју страна. Сврха овог споразума је да се држави која га потписује, тј. Србији, гарантује перспектива чланства у Европској унији, што је и основна разлика између споразума о придруживању и свих других споразума које Европске заједнице закључују са трећим државама. Ступањем на снагу ССП, Србија је постала држава придружена ЕУ, са јасном перспективом чланства у ЕУ. Суштински елемент овог споразума је стварање зоне слободне трговине између Европске уније и Србије и обавезивање Србије да усклађује своје законодавство са правним тековинама ЕУ (*acquis communautaire*). Та зона ће бити створена у прелазном периоду до 1. јануара 2014. године, када ће Србија укинути последњу царину на увоз индустријске робе из ЕУ и на око 80% пољопривредних производа, док је ЕУ укинула царине на робу из Србије још 2000. године на основу своје једностране одлуке (Одлука о аутономним трговинским мерама). Усклађивање законодавства је, као уговорна обавеза Србије, започело од момента потписивања ССП. ССП регулише на свеобухватан начин односе Србије и ЕУ све до момента уласка Србије у ЕУ, када ће бити раскинут, а односи Србије и ЕУ тада ће бити регулисани на основу Споразума о приступању Србије Европској унији.

ССП је ступио на снагу 1. септембра 2013. године.

21 | Шта је Прелазни трговински споразум - ПТС?

Споразум о стабилизацији и придруживању закључен је између Европске заједнице, Европске заједнице за атомску енергију и 27 држава чланица Европске уније, са једне стране, и Републике Србије са друге стране⁷. Да би ступио на снагу, морају да га ратификују сви који су га потписали. Будући да је процес ратификације у Европској унији дуготрајан, Европска заједница и Република Србија су, истог дана када је потписан ССП, потписале и Прелазни трговински споразум (ПТС). ПТС обухвата делове ССП који се односе на трговину и усклађивање законодавства. ПТС из ССП узима поглавље IV (слободо кретање робе) и делове поглавља VI (усклађивање законодавства). ПТС је направљен као прелазно решење док ССП не ступи на снагу, будући да ПТС ратификују само Европска заједница (данас ЕУ) и Република Србија. ПТС је почео да се примењује 8. децембра 2009. године а ступио на снагу 1. фебруара 2010. године. Влада Србије је донела одлуку да почне једнострано да примењује ПТС од 1. јануара 2009. године, када је почела либерализација увоза из ЕУ. Будући да је ЕУ донела одлуку да почне да примењује ПТС од 8. децембра 2009. године, узима се да је 2009. година прва година почетка примене ПТС.

ПТС је престао да важи даном ступања на снагу ССП-а (1. септембра 2013. године).

⁷ Како је 1. јула 2013. године Хрватска постала 28. чланица ЕУ, тако је и она постала уговорна страна ССП-а.

22 | Какав ће утицај имати придруживање Србије ЕУ на предузећа која не послују са компанијама из ЕУ?

Будући да отварање тржишта према ЕУ неминовно води ка јачању конкуренције и доласку предузећа из ЕУ на тржиште Србије, биће све мање предузећа која макар посредно неће бити у додиру са предузећима из ЕУ. Међутим, највећи утицај на домаћа предузећа имаће процес усклађивања нашег законодавства са прописима ЕУ, пре свега у области техничких захтева за производе и прописа о безбедности производа. Кроз усклађивање законодавства са правном тековином ЕУ, наша предузећа ће, поштујући домаће прописе, заправо у свом раду поштовати и прописе Европске уније. Прилагођавањем свог пословања на нове домаће прописе, предузећа ће заправо подизати ниво своје конкурентности и квалитета својих производа и услуга, чинећи их отпорнијим на утицај конкуренције која долази са отварањем тржишта.

Будући да ће у једном тренутку домаће законодавство бити у потпуности усклађено са европским, свака роба која се жели ставити на домаће тржиште мораће да буде направљена по европским стандардима, иначе неће моћи да се пласира на тржиште Србије. С друге стране, сви који буду желели да извозе у ЕУ располагаће производима који већ задовољавају прописе ЕУ.

23 | Шта је ЦЕФТА?

ЦЕФТА (*Central-European Free Trade Area, CEFTA*) је зона слободне трговине централне Европе. Оригинално су ЦЕФТА чиниле државе централне и источне Европе које су 2004. године постале чланице ЕУ. Након 2004. у ЦЕФТА су остале Румунија и Бугарска, да би им се 2006. године прикључиле државе западног Балкана (Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Македонија Црна Гора), УНМИК у име КиМ по Резолуцији 1244 и Молдавија. Након уласка у чланство ЕУ, Румунија и Бугарска (2007) и Хрватска (2013) су иступиле из ЦЕФТА. Циљ ЦЕФТА је стварање зоне слободне трговине између држава региона ради подизања конкурентности њихових привреда и припрема за чланство у Европској унији. Значај ЦЕФТА за Србију истиче чињеница да око 30%⁸ извоза робе Србија остварује са земљама ЦЕФТА, и да годишње у размени са њима оствари суфицит од преко милијарде евра. ЦЕФТА споразум се директно наслања на ССП и комплементаран је с њим, омогућавајући преко правила о кумулацији порекла робе интеграцију тржишта ЦЕФТА са тржиштем ЕУ.

24 | Хоћемо ли након приступа ЕУ и даље бити чланица ЦЕФТА?

Након уласка у Европску унију, Србија ће иступити из чланства ЦЕФТА, будући да ће као пуноправна чланица пренети надлежност за вођење трговинске политике на Европску унију. На однос Србије са државама које преостану у чланству ЦЕФТА примењиваће се општи трговински режим који важи у њиховим билатералним односима са Европском унијом, тј. споразуми о стабилизацији и придруживању које све државе западног Балкана имају потписане са Европском унијом, као и Споразум о партнерству и сарадњи који је Молдавија потписала са ЕУ. То ће вероватно отежати приступ тржиштима неких држава у извозу пољопривредних

8 укључујући и Хрватску

производа из Србије, услед поновног успостављања царинских баријера, будући да све државе задржавају неки ниво царинске заштите за увоз пољопривредних производа из Европске уније, док ће за индустријске производе остати слободни режим извоза.

25 | Шта ће бити са Споразумом о слободној трговини са Русијом након уласка Србије у Европску унију?

Споразуми о слободној трговини са Русијом, Белорусијом и Казахстаном биће раскинути и на трговину Србије са тим државама примењиваће се општи трговински режим који те државе примењују на трговину са Европском унијом.

26 | А шта ће се десити са другим тржиштима?

Будући да је вођење трговинске политике искључива надлежност Европске уније, на Србију ће почети да се примењује трговински режим који важи за целокупну Европску унију. То ће значити тежи приступ тржиштима неких држава којима Србија сада има преференцијалнији приступ (нпр. Русија), али ће са друге стране добити приступ неким тржиштима на којима сада уопште није присутна (ЕУ има велики број споразума о слободној трговини са азијским и латиноамеричким државама). У оквиру Светске трговинске организације, за Србију ће такође важити режим који важи за целу Европску унију, што ће значити виши ниво заштите тржишта у односу на државе изван ЕУ.

27 | Да ли Европска унија помаже Србији у испуњавању критеријума за чланство?

Европска унија помаже Србији у испуњавању критеријума за чланство, пре свега путем стављања на располагање експертизе која је неопходна за усклађивање домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ. Са друге стране, Србији су стављена на располагање средства из претприступних фондова Европске уније (IPA фонд) у сврху финансирања активности усмерених на испуњавање критеријума за чланство, која у просеку износе око 180 милиона евра годишње.

Европска унија је још 2000. године укинула царине на увоз робе из Србије у ЕУ, што је Споразумом о стабилизацији и придруживању и уговорно потврђено. Почетком примене Прелазног споразума отворена је могућност за дијагоналну кумулацију порекла робе произведене у Србији са државама чланицама ЕУ, државама ЦЕФТА, државама ЕФТА и са Турском. Кумулација порекла робе представља укрштање порекла између двеју или више држава партнера (нпр. када компоненте једног производа потичу из различитих држава партнера, а финални производ из неке од тих држава, или неке треће земље). Дијагонална кумулација порекла подразумева учешће најмање три уговорне стране (државе), тј. коришћење сировина, полупроизвода и готових производа из различитих земаља, при чему се те сировине третирају као домаћа компонента. Дијагонална кумулација порекла интегрисаће српску привреду са привредама целе Европе, осим са државама бившег СССР. (Више информација о дијагоналној кумулацији порекла робе пронађите на <http://www.pks.rs/eu>)

Европска унија је отворила приступ Србији за програме техничке помоћи Таекс (TAIEX) и Твининг (Twinning) који омогућавају коришћење експертизе приликом израде домаћих прописа и/или изградње институција.

TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange Instrument) је Биро за техничку помоћ и размену информација, посебно одељење у оквиру Генералног директората за проширење (DG Enlargement) Европске комисије. Циљ је пружање краткорочне помоћи новим државама чланицама Европске уније, земљама кандидатима за чланство у ЕУ и земљама западног Балкана код усклађивања домаћих прописа са правним тековинама ЕУ, као и њиховог спровођења.

28 | Енергетска заједница у југоисточној Европи

Енергетска заједница (ЕнЗ) у југоисточној Европи створена је 2006. године, ступањем на снагу споразума о њеном оснивању. Чланови заједнице су Европска унија државе југоисточне Европе (Албанија, Босна и Херцеговина, Србија, Македонија, Црна Гора и УНМИК у име КиМ по резолуцији 1244). Првобитно, чланице су биле и Бугарска, Румунија и Хрватска које су потом ушле у чланство ЕУ, с тим што су у међувремену чланице постале Украјина и Молдавија. Основна идеја ЕнЗ је стварање заједничког тржишта енергије југоисточне Европе, које би се интегрисало са тржиштем ЕУ. Тржиште енергије ЕнЗ је на почетку обухватало тржиште електричне енергије и природног гаса, да би 2008. године било проширено и на тржиште нафте, обновљиву енергију, као и на друге области у енергетици. Остављена је отворена могућност даљег проширења на тржиште течног нафтног гаса и друге облике енергије које се преносе мрежама. ЕнЗ има три основна циља: 1) спровођење релевантних прописа Европске уније који се односе на област електричне енергије, природног гаса и нафте и унапређење стања у повезаним областима заштите животне средине, коришћење обновљивих извора енергије и заштита конкуренције; 2) успостављање посебног регулаторног оквира који ће омогућити ефикасно функционисање тржишта енергије унутар ЕнЗ и повезивање са тржиштем Европске уније и 3) стварање тржишта енергије која се преноси мрежама без унутрашњих граница, унутар којег ће бити развијена координација узајамне помоћи у случају поремећаја у енергетским мрежама и могуће стварање заједничке политике трговине енергијом унутар ЕнЗ или са Европском унијом.

29 | Перспектива транспортне заједнице

Меморандум о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже у југоисточној Европи потписали су 2004. године у Луксембургу министри саобраћаја држава југоисточне Европе (Албаније, БиХ, Хрватске, Македоније, Црне Горе и Србије), УНМИК-а у име КиМ и Европске комисије, са циљем развоја међусобних веза у оквиру процеса проширења Трансевропске транспортне мреже ЕУ на суседне земље и регионе. Наведени Меморандум поставља принципе и модалитете сарадње у регионалном транспорту и укључује развој Основне регионалне транспортне мреже (Core Regional Transport Network).

Уговор о успостављању Транспортне заједнице између Европске комисије и држава југоисточне Европе базира се на поменутом Меморандуму и представља његову правну и институционалну надоградњу. Основни циљ утврђен Уговором је стварање јединственог

транспортног тржишта у региону западног Балкана и његова интеграција са транспортним тржиштем ЕУ. Уговор има за циљ увођење европских стандарда и процедура у области транспорта у Републици Србији. Он представља план законодавних и техничких активности које треба спровести у области транспорта како би земља била спремна за улазак у Европску унију. Нацрт уговора, са анексима који садрже листу прописа ЕУ које треба усвојити у законодавство Србије, дефинише развојне и стратешке циљеве, нарочито имајући у виду предвиђену Трансевропску транспортну мрежу (TEN-T). Нацртом уговора предвиђено је стварање институционалног оквира за његову примену. Још није познато када ће Уговор бити закључен.

30 | Које су заједничке политике ЕУ?

Политике Европске уније подељене су према нивоу овлашћења која су државе чланице повериле ЕУ, тј. према нивоу надлежности/права за законско регулисање које има ЕУ као организација у тим политикама.

а) Политике у којима ЕУ има искључиву надлежност и у којима само ЕУ може доносити прописе:

- Царинска унија,
- Правила конкуренције неопходна за функционисање унутрашњег тржишта,
- Монетарна политика за чланице које су усвојиле евро,
- Заштита поморских биолошких ресурса у оквиру заједничке пољопривредне политике,
- Заједничка трговинска политика.

б) Политике у којима ЕУ и државе чланице имају подељену надлежност за доношење прописа и где се примењује принцип супсидијарности, који налаже да се прописи доносе на нивоу ЕУ једино ако се то покаже као ефективније у поређењу са регулисањем на нивоу држава чланица:

- Унутрашње тржиште,
- Социјална политика, у одређеним дефинисаним оквирима,
- Економска, социјална и територијална кохезија,
- Пољопривреда и рибарство, искључујући заштиту поморских биолошких ресурса,
- Животна средина,
- Заштита потрошача,
- Транспорт,
- Трансевропске мреже,
- Енергетика,
- Зона слободе, безбедности и правде
- Заједничка безбедност у области јавног здравља,
- Истраживања, технолошки развој и свемирска истраживања,
- Развојна и хуманитарна помоћ.

в) Државе чланице на нивоу ЕУ координишу своје економске политике и политике запошљавања, док се политика дефинише и спроводи на националном нивоу (в. Лисабонски уговор http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm)

г) Политике где ЕУ има надлежност да спроводи акције којима помаже, координише и допуњава активности држава чланица, док се законодавство доноси на националном нивоу:

- Заштита и унапређење здравља људи,
- Индустијска политика,

- Култура,
- Туризам,
- Образовање, професионална обука, омладина, спорт,
- Цивилна заштита,
- Управна сарадња.

д) Посебна правила важе за дефинисање заједничке спољне политике Европске уније.

31 | Какав је утицај Европске уније на поједине политике, тј. шта нам долази из Брисела, а шта из Београда?

Уговором о стварању Европске уније дефинисана су законодавна овлашћења која државе чланице поверавају ЕУ, а спровођење може бити у надлежности Европске комисије, неких агенција ЕУ или у надлежности држава чланица.

За области које су у искључивој надлежности Европске уније целокупно законодавство се доноси у Бриселу и ту државе не могу доносити своје прописе осим са циљем спровођења прописа Европске уније.

За области које су у подељеној надлежности законодавна активност се дели између Европске уније и држава чланица. Ту долази до изражаја примена принципа супсидијарности, што значи да се прописи доносе на нивоу Европске уније једино ако се то покаже као ефективније у поређењу са регулисањем на нивоу држава чланица. Државе чланице доносе прописе у доменима у којима нису пренеле надлежности на Европску унију.

Пре уласка у Европску унију, у Србији важи искључиво законодавство Републике Србије, будући да је до тада право Европске уније за нас страно право. До чланства у ЕУ, Србија ће морати да усклади своје законодавство са правом Европске уније у оном обиму који важи за друге државе чланице Европске уније. Након уласка у чланство, Србија ће поверити део овлашћења за доношење дела законодавства на органе Уније, чиме ће престати да регулише законодавство које се налази у искључивој надлежности Европске уније, а почети заједно са ЕУ да регулише оно што је у подељеној надлежности. Ниво преноса овлашћења на ЕУ варира у зависности од појединачне политике која се посматра.

32 | Које политике ЕУ се тичу директно предузетништва?

Имајући у виду историју стварања ЕУ, све политике које су биле у надлежности Европске заједнице тичу се у мањој или већој мери предузетништва. На предузетништво директно утичу све политике које су у искључивој надлежности ЕУ и све политике које су у подељеној надлежности ЕУ и држава чланица са изузетком области слободе, безбедности и правде и развојне и хуманитарне помоћи. На предузетништво такође утиче и координација националних политика на нивоу ЕУ, а изнад свега координација економских политика и политика запошљавања држава чланица, као и координација индустријских политика и политике професионалне обуке коју државе чланице спроводе на нивоу ЕУ и где ЕУ спроводи одређене активности са циљем подршке мерама држава чланица.

33 | Да ли је у ЕУ дозвољено да држава помаже привреду и под којим условима?

Додела државне помоћи (субвенција) у Европској унији је регулисана Уговором о стварању Европске уније. Додељивање државне помоћи је дозвољено, али је под директним надзором Европске комисије као извршног органа Европске уније. Државну помоћ мора претходно да одобри Европска комисија. Помоћ социјалног карактера дата индивидуалним потрошачима и помоћ дата за накнаду штета насталих услед природних непогода не сматрају се државном помоћи.

Државна помоћ се може дати за унапређење економског развоја подручја на којима је животни стандард изузетно низак или у којима постоји знатна незапосленост, за унапређење важних пројеката од заједничког европског значаја или за отклањање знатног поремећаја у привредном животу једне државе чланице, за унапређење одређених привредних грана, помоћ намењена унапређењу културе и очувању баштине. Постоје три најбитнија облика државне помоћи: регионална помоћ, која се даје неразвијеним регионима са бруто друштвеним производом испод 75% просека ЕУ која је и најдоминантнији облик помоћи; помоћ малим и средњим предузећима и оперативна помоћ индивидуалним предузећима која је у начелу забрањена, али од чега постоје одређени изузеци.

У Србији је ово питање регулисано Законом о контроли државне помоћи, којим се уводе правне тековине Европске уније у овој области у правни систем Србије, Уредбом о правилима за доделу државне помоћи и Уредбом о начину и поступку пријављивања државне помоћи. За спровођење Закона задужена је Комисија за контролу државне помоћи у оквиру Министарства финансија.

34 | Каква су правила у ЕУ у вези са монополимa?

Правила о монополимa регулисана су Уговором о стварању Европске уније. У ЕУ су забрањени рестриктивни споразуми којима се спречава, нарушава или ограничава слободна конкуренција на тржишту. Сви уговори који су закључени са таквим циљем или последицом су ништавни а казне за њихово склапање су ригорозне. Листа споразума и активности које представљају кршење ових правила је врло дугачка, али међу њима се најчешће јављају следеће активности: договарање о висини цена, тј. фиксирање цена, подела тржишта, ограничавање производње и/или продаје, размена информација о кретању цена, фиксирање минималне продајне цене и наметање извозне забране (апсолутна територијална забрана). Такође, забрањена је злоупотреба доминантне позиције једног или више предузећа којима се спречава, нарушава или ограничава слободна конкуренција на тржишту. Доминантним предузећем се сматра оно предузеће које има положај такве тржишне снаге да може да се понаша на тржишту независно од понашања конкурената, што му ефективно омогућава да диктира услове на тржишту. Сама доминантна позиција није забрањена, јер је то и циљ сваке економске активности, али злоупотреба такве позиције је забрањена и кажњива. Правила о заштити конкуренције примењују се и на јавна предузећа и на предузећа са посебним правима, у мери у којој примена ових правила не угрожава испуњавање мисије која је том предузећу поверена. У Србији је ова материја регулисана Законом о заштити конкуренције и пратећим уредбама за

његово спровођење. За спровођење Закона задужена је Комисија за заштиту конкуренције. Овим прописима је област заштите конкуренције регулисана у складу са принципима који важе на тржишту Европске уније.

35 | На који начин би чланство у ЕУ утицало да држава доследно примењује правила о конкуренцији на тржишту?

Уласком у Европску унију, сви прописи који регулишу ову материју на нивоу ЕУ постају обавезујући и непосредно примењиви у Србији. Србија би се такође укључила у систем заштите конкуренције какав постоји на тржишту ЕУ. Случајеве који имају искључиво национални значај решавају националне агенције, док случајеве који имају паневропски значај (тј. обухватају тржишта најмање три државе чланице) решава Европска комисија. Пре него што национална агенција донесе одлуку у појединачном случају, о предлогу решења обавештава Европску комисију, која може да држави одузме случај уколико уочи озбиљне неправилности у његовом решавању.

36 | Која су правила у области јавних набавки у ЕУ и шта је потребно променити у Србији?

Општи хармонизовани правни оквир за јавне набавке у државама чланицама регулисан је Директивом 2004/18/ЕЗ о координацији процедура за доделу уговора о јавним радовима, уговора о јавном снабдевању, уговора о пружању јавних услуга. Поред ње, посебна правила о јавним набавкама садржана су у Директиви 2004/17/ЕЗ о координацији процедура у секторима вода, енергије, транспорта и поштанских услуга. Ове две најважније директиве ЕУ у области јавних набавки отварају тржиште националних јавних набавки за све конкуренте на унутрашњем тржишту без дискриминације по основу порекла, подстичући снижење цена и рационалније трошење јавних средстава уз спречавање дисторзије заједничког тржишта фаворизовањем домаћих предузећа. Према овим правилима, набавке јавног сектора морају се одвијати кроз транспарентне и отворене процедуре које обезбеђују поштене услове конкуренције за добављаче. Истовремено, она настоје да дефинишу поједностављене и флексибилне процедуре, фаворизовањем електронских јавних набавки и увођењем нових поступака доделе као што је „конкурентни дијалог“, такође и увођењем нових алата/механизма попут оквирних споразума. Треба поменути и Директиву 2006/66, која се односи на заштиту права понуђача у поступцима јавних набавки, као и Директиву 2009/81 која се односи на војне и поверљиве набавке.

Такође, корисно је да се помену и тзв. „ПРАГ правила“, односно Практични водич Европске комисије за доделу уговора када је реч о земљама ван Европске уније. Ово су правила која се примењују на све уговоре о помоћи ЕУ које финансира Општи буџет Европске заједнице, што укључује и пројекте финансиране из претприступних фондова. Србија, наравно, не треба, за разлику од директива ЕУ, да хармонизује свој систем са овим правилима, али важно је знати да ће наше надлежне институције примењивати Практични водич онда када Србија уведе Децентрализовани систем управљања пројектима Европске уније, односно након што систем за децентрализовано управљање (ДИС) буде акредитован од стране ЕУ.

Европска унија, у својим извештајима, препоручује да Србија у области јавних набавки треба да измени дефиницију наручиоца, и такође унесе измене које се односе на обим изузећа од примене закона и изузете уговоре. Такође, требало би додатно ускладити правни оквир који се односи на концесије и јавно-приватна партнерства са правним оквиром у области јавних набавки, нарочито у светлу преговарачког поглавља бр. 5, које третира све три поменуте области на јединствен начин, као део истог преговарачког поглавља.

37 | Хоће ли након уласка Србије у ЕУ наша предузећа моћи да учествују у тендерима који су расписани у другим државама чланицама ЕУ и обрнуто?

Према Споразуму о стабилизацији и придруживању, ЕУ се обавезала да омогући приступ поступцима доделе јавних набавки у ЕУ српским предузећима, под условима не мање повољним од оних који се примењују на привредна друштва из ЕУ а најкасније након ступања на снагу овог споразума. У том смислу, приступ наших компанија процедурама доделе јавних набавки у државама чланицама биће омогућен и пре чланства Србије у ЕУ. Поменута клаузула примењиваће се и на уговоре у јавном сектору након што Србија усвоји прописе који у тој области уводе правила ЕУ. Такође, ССП не спречава Србију и ЕУ да брже отварају своја тржишта јавних набавки. С друге стране, предузећа из ЕУ имају приступ домаћим процедурама за доделу јавних набавки у складу са начелом једнакости понуђача у Закону о јавним набавкама. Наручилац не може да одређује услове који би значили територијалну дискриминацију међу понуђачима нити да «одбије понуде само због тога што понуђач има седиште у држави са којом Република Србија нема закључен споразум о једнаком третману домаћих и страних понуђача, ако фактички постоји једнак положај утврђен од стране министарства надлежног за економске односе са иностранством» (члан 11. Закона о јавним набавкама).

38 | Право интелектуалне својине у ЕУ

Регулисање права интелектуалне својине на нивоу ЕУ односи се на стварање повољног амбијента за пословање на унутрашњем тржишту. То се постиже кроз уједначавање националних прописа путем директива у погледу услова за стицање, садржине и трајања појединих права интелектуалне својине у државама чланицама без укидања њиховог националног карактера. Истовремено, ЕУ уредбама уводи и могућност стицања права индустријске својине у целој ЕУ преко јединствене пријаве за заштиту. Приступ процедури заштите ових права имају и недржављани ЕУ. Завод Европске уније за регистрацију жига и дизајна (*OHIM – Office for Harmonization of Internal Market*) је агенција ЕУ са седиштем у Аликантеу (Шпанија) која је надлежна за регистрацију жигова и дизајна ЕУ са важењем у 28 држава чланица ЕУ.

Такође, ЕУ настоји да изједначи и интегрише стандарде заштите и спровођења права интелектуалне својине на територији унутрашњег тржишта за све видове права интелектуалне својине. Директива о спровођењу права интелектуалне својине регулише различита правна средства која су на располагању носиоцима ауторских и сродних права и права индустријске својине на територији ЕУ усмерена против пиратерије и кривотворења.

39 | Да ли ЕУ штити своје произвођаче од нелојалне конкуренције ван ЕУ?

ЕУ је привреда која свој развој и конкурентску предност заснива на знању и нематеријалним добрима која имају комерцијалну вредност и која уживају висок ниво правне заштите унутар ЕУ. Природно, ЕУ настоји да ову своју конкурентску предност заштити од нелојалне конкуренције и на трећим тржиштима. Најважнији инструмент преко којег ЕУ штити интересе своје привреде од нелојалне конкуренције је Споразум о трговинским аспектима заштите права интелектуалне својине Светске трговинске организације. Непоштовање ових правила СТО третира као недозвољену нецаринску баријеру трговини. Овај споразум покрива поред ауторског и сродних права и права индустријске својине и обезбеђење делотворне заштите неоткривених (пословних) информација (пословна тајна, *know-how*). Такође, ЕУ настоји да путем клаузула билатералних трговинских уговора са трећим државама прошири територијално дејство одређених права индустријске својине заштићених на нивоу ЕУ на територијама држава са којима такав уговор закључује. Примера ради, ЕУ је, путем одговарајућих клаузула Споразума о стабилизацији и придруживању и прелазних трговинских споразума са државама западног Балкана, забранила неовлашћено коришћење имена прехрамбених производа заштићених географским индикацијама и ознакама порекла на територијама тих држава.

40 | Шта подразумева заједничка пољопривредна политика ЕУ?

Заједничка пољопривредна политика (енг. *Common Agricultural Policy - CAP*) је заједничка политика ЕУ коју предлаже, иницира, спроводи и надзире Европска комисија, а усваја или мења Савет министара ЕУ (који чине министри надлежни за пољопривреду држава чланица) заједно са Европским парламентом. Она представља систем субвенција и програма подршке који се финансирају и којима се управља са наднационалног нивоа ЕУ. Њен циљ је подршка приходима пољопривредника, уз охрабривање производње хране високог квалитета у складу са захтевима тржишта, на начин којим се не угрожава животна средина, као и подстицање искоришћавања нових развојних шанси као што је подстицање коришћења обновљивих извора енергије. Ова политика се заснива на два стуба:

- организација заједничког тржишта пољопривредних производа и
- политика руралног развоја.

У првом стубу *CAP* комбинује директну подршку фармерима са тржишном/ценовном подршком. Реформом из 2003. године, уведен је нови систем директне подршке који није повезан са врстом производње (тзв. раздвајање подршке од производње) већ директно подржава произвођача и његово имање. Овај вид помоћи условљен је поштовањем европских стандарда заштите животне средине, здравља људи, животиња и биљака и добробити животиња и одржавањем земљишта у добром пољопривредном и еколошком стању. Сви видови тржишне и ценовне подршке укинута су 2012. године.

Други стуб се темељи на јединственом инструменту програмирања и финансирања помоћи за развој активности у руралним областима кроз Европски пољопривредни фонд за рурални развој. Из овог фонда финансирају се пројекти усмерени на следеће циљеве: јачање

конкурентности пољопривреде и шумарства; побољшање животне средине и биодиверзитета руралних подручја; унапређење квалитета живота и управљања привредним активностима у руралним крајевима. Пројекте суфинансирају државе чланице.
(За више информација погледајте <http://ec.europa.eu/agriculture>)

41 | Шта је Заједничка политика рибарства?

Заједничка политика рибарства (енг. *Common Fisheries Policy - CFP*) је инструмент ЕУ за одрживо управљање њеним рибљим ресурсима и аквакултуром. Прве заједничке мере у овом сектору усвојене су 1970. године, када је договорен једнак приступ рибара ЕУ водама држава чланица. Усвојене су и мере за успостављање заједничког тржишта производа од рибе и уведене мере структуралне политике за координацију модернизације рибарских флота и обалне инфраструктуре. *CFP* се састоји из четири компоненте: регулисање производње, количине, оцењивања, паковања и обележавања; подршка организацијама произвођача усмерених на заштиту рибара од изненадних тржишних промена; одређивање минималних цена рибе и финансирање откупа непродате рибе; и дефинисање правила трговине са не-ЕУ државама.

Европски рибљи фонд је финансијска компонента *CFP*. Овај фонд је располагао са 3,8 милијарди евра распоређених на период од седам година (2007-2013), усмерених ка остваривању циљева *CFP* кроз подршку:

- одрживој експлоатацији рибљих ресурса и равнотежи између тих ресурса и капацитета рибарске флоте ЕУ,
- конкурентности сектора; риболовних и производних метода повољних за животну средину,
- запосленима у сектору и одрживом развоју рибарских подручја.

Спровођење заједничке политике у области рибарства и примене заједничких стандарда надзире Агенција Заједнице за контролу рибарства.

(За више информација погледајте http://ec.europa.eu/fisheries/cfp_en.htm)

42 | Шта је Заједничка политика за заштиту животне средине?

Политика ЕУ у области заштите животне средине усмерена је на очување, заштиту и унапређење животне средине, заштиту здравља људи, пажљиво и разумно искоришћавање природних ресурса и подржавање мера на међународном нивоу којима се решавају регионални и светски еколошки проблеми. Нарочиту пажњу на међународном плану ЕУ усмерава на борбу против климатских промена. Политика има за циљ постизање високог нивоа заштите и заснована је на начелима предострожности и превенције, начелу „загађивач плаћа“ и правилу да се штета на животној средини исправља на извору.

Ова политика није секторска, већ је, у складу са начелом интеграције, саставни део свих развојних политика Уније, а то значи да ЕУ и државе чланице приликом дефинисања и спровођења секторских политика као полазиште узимају циљеве заштите животне средине дефинисане Уговором и одржив развој.

Отуда, прописи ЕУ у области унутрашњег тржишта интегришу у своја правила циљеве заштите животне средине кроз дефинисање еколошких техничких захтева које морају да испуњавају производи који се стављају у промет (види питања 64-66 која се односе на REACH уредбу). Такође се - путем прописа који регулишу управљање отпадом, индустријско загађење, квалитет ваздуха и воде, заштиту природе, борбу против климатских промена, заштиту од буке итд. - дефинишу минимални стандарди одвијања техничких и технолошких процеса производње. Другим речима, поштовање минималних стандарда заштите животне средине које дефинишу прописи ЕУ је претходни услов производње и пласирања производа на унутрашњем тржишту.

(За више информација http://ec.europa.eu/dgs/environment/index_en.htm)

43 | Шта је политика ЕУ у области енергетике?

ЕУ је један од највећих потрошача енергије на свету. Њена енергетска зависност је врло изражена, са тенденцијом даљега раста, јер на годишњем нивоу увози 53% потреба за енергијом, са проценом да ће 2030. године увозити 70%. Нафта доминира у увозном билансу са преко 60%. Такође је значајан увоз гаса, чврстих горива, а посебно угља. Са друге стране, увоз струје и обновљивих извора енергије је скоро занемарљив, тј. мање од 1% годишњих потреба. Највећи снабдевачи ЕУ енергијом у делу нафте су државе ОПЕК-а, Русија, Казахстан и Норвешка, а гасом Русија, Норвешка и Алжир. Ово Русију чини најбитнијим снабдевачем ЕУ енергијом, јер оданде увози 33% нафте, 42% гаса и 26% угља.

Оваква позиција је условила дефинисање политике ЕУ у области енергетике. Принципи на којима је заснована енергетска политика ЕУ дефинисани су Зеленом књигом о „Европској стратегији за одрживу, конкурентну и сигурну енергију“, усвојеном 2006. године. Три су основна принципа и циља енергетске политике ЕУ:

- сигурност снабдевања, укључујући и диверсификованост извора и канала снабдевања,
- конкурентност, укључујући увећање енергетске ефикасности и примену еколошких стандарда и
- одрживост, укључујући смањивање потрошње енергије, већу ефикасност, бољу примену расположивих технологија и одрживост утицаја на животну средину.

Енергетска политика ЕУ обухвата тржиште електричне енергије, природног гаса и нафте у делу обавезних резерви нафте, као и растућу област обновљивих извора енергије (енергије ветра, соларне и хидроенергије, плиме и осеке, геотермалне и биомасе, као замену за фосилна горива). Истраживање и развој енергетике, а посебно обновљивих извора, је област која је била на листи приоритета за финансирање из фондова ЕУ у периоду 2007-2013. (структурних фондова, Кохезионог фонда, ЦИП програма и 7. оквирног програма). Финансирање ових области наставиће се и у периоду 2014-2020.

Европска заједница за атомску енергију (ЕУРАТОМ), основана је 1957. године и задужена је за област истраживања, развоја и коришћења нуклеарне енергије.

44 | Шта је будућност енергетике у Европи?

Енергетско тржиште ЕУ се стално развија. На његов развој утичу потребе за већим количинама енергије као неопходним условом за привредни развој, економска дешавања на светским енергетским тржиштима, као и политичке кризе које директно утичу на изворе и/или руте снабдевања енергентима. Енергетска криза настала 2009. године између Русије и Украјине директно је утицала на ЕУ, што је резултирало брзом акцијом ЕУ - како на спољнополитичком плану тако и кроз примену унутрашњих правила ЕУ у овој области. Овакви догађаји су могући и у будућности, имајући у виду смањивање резерви фосилних горива на планети уз стално повећање тражње за енергијом. Због тога се може очекивати све веће окретање ЕУ ка обновљивим изворима енергије, повећано улагање у истраживање и развој у том сегменту као и даља диверсификација извора снабдевања енергијом. Дobar пример како ова политика утиче на свакодневни живот дају и предвиђања Европске комисије да ће до 2030. године чак и до 30% аутомобила на путевима ЕУ радити на електрични погон, што може служити и као индикатор правца развоја енергетике у Европи. Циљ је смањење емисија угљендиоксида које емитују путничка возила и лака транспортна возила до 2050. године за 85 до 90%.

За Србију би прикључење енергетској политици ЕУ и усвајање правила ЕУ значило квалитативно велики искорак, пре свега у области енергетске ефикасности и конкурентности, док са друге стране Србија са својим енергетским могућностима,⁹ пре свега обновљивих извора енергије, може чинити значајан сегмент енергетског тржишта овог дела Европске уније, након прикључења.

45 | Шта је Заједничка транспортна политика ЕУ и који је њен утицај на пословање?

Транспортна политика је једна од најбитнијих заједничких политика ЕУ. Усмерена је на довршетак стварања јединственог тржишта - путем повећавања и олакшавања мобилности људи и робе, омогућавања одрживог развоја, јачања транспортне мреже у Европи, јачања безбедности, међународне сарадње и оптималног коришћења простора, уз истовремено очување животне средине. У прилог успеху ове политике говори и податак да је индивидуална мобилност повећана са 17 км дневно у 1970. години на 35 км дневно у 1998. години.

Бели папир Комисије из 2001. године (ревидиран 2006), кроз 60 предложених мера, фокусира се на развој свих видова транспорта уз максимално подизање безбедносних критеријума, али ставља акценат на ревитализацију железничког транспорта, промовише поморски транспорт и коришћење унутрашњих пловних путева уз контролисање раста ваздушног саобраћаја. Разлог за ово је чињеница да се 44% робе транспортује путевима, у поређењу са 8% железницом и 4% унутрашњим пловним путевима, док се 79% путника превезе путевима, 5% авионом и 6% железницом, што све доводи до загушења на путевима и у градовима, озбиљно угрожавајући и животну средину.

Поред развоја инфраструктуре, један од основних циљева је и подизање безбедности лица у транспорту. У ЕУ је 2000. године у саобраћајним несрећама погинуло преко 40.000 људи, а несреће су узроковале штету у износу од 2% бруто националног производа ЕУ. Број несрећа са фаталним исходом широм ЕУ смањен је током 2012. године за 9%.

9 Енергетика је тренутно највећа појединачна грана привреде у Србији са преко 20% учешћа у БДП Србије

Овако дефинисана политика ЕУ има директан утицај на пословање предузећа, пре свега превозника, од којих се захтевају озбиљне инвестиције у опрему и поштовање највиших стандарда безбедности. Са друге стране, производне компаније ће морати да промене уобичајене моделе транспорта робе, будући да мере ЕУ чине превоз путевима све нерентабилнијим, усмеравајући робу на речни и железнички саобраћај. Усклађивање права и политике Србије у овој области неминовно ће довести до сличног ефекта по домаће компаније.

46 | Трансевропске мреже

Идеја Трансевропских мрежа (*TEN*) јавила се крајем 80. година, паралелно са развојем јединственог тржишта. Проистекла је из схватања да на великом јединственом тржишту - које обухвата слободан проток робе, услуга радника и капитала - ове четири слободе неће моћи да пруже максималне домете ако различити делови јединственог тржишта, а пре свега периферни делови, не буду адекватно повезани модерном и ефикасном инфраструктуром. Развој ових мрежа је такође неопходан за економски развој и раст запослености економија држава чланица као и за јачање економске и социјалне кохезије Европске уније, као једног од циљева због којих је ЕУ и основана. Овај развој је обухватио интерконективност и интероперабилност постојећих националних мрежа и омогућавање приступа тим мрежама, као и развој и дефинисање приоритетних области на паневропском нивоу.

У складу са овим циљевима и приоритетима, ЕУ развија „смернице“ које обухватају циљеве, приоритете, идентификују пројекте од заједничког интереса и широк спектар мера усмерених на развој сектора који спадају у трансевропске мреже. Зацртани циљеви и пројекти испуњавају се из буџета ЕУ предвиђеног за развој трансевропских мрежа, преко структурних фондова и Кохезионог фонда, као и преко кредита Европске инвестиционе банке.

Под трансевропским мрежама се подразумевају три сектора:

- Транспорт – развој транспортне мреже на паневропском нивоу, од европског а не само од националног значаја, усмерених пре свега на бољу повезаност „периферије“ са економским језгром ЕУ и олакшавањем комуникације и пласмана робе из тих делова ЕУ (финансира се пре свега из Европског фонда за регионални развој и Кохезионог фонда),
- Енергетика – развој инфраструктуре за транспорт електричне енергије и гаса од паневропског значаја (финансирају се студије изводљивости са око 25 милиона евра годишње),
- Телекомуникације - финансира се развој трансевропских електронских услуга од јавног интереса: е-управа, е-здравље, е-инклузија, е-учење, услуге за мала и средња предузећа. Од 2007. године Комисија помаже развој електронских услуга од јавног интереса кроз Програм за подршку спровођења закона и стратегија у области информационо-комуникационих технологија - који траје до 2013. године као део Оквирног програма за конкурентност и иновације (*CIP*).

47 | На који начин ЕУ дефинише сектор малих и средњих предузећа (МСП)?

Према ЕУ прописима, сви привредни субјекти разврставају се на микро, мале и средње - према броју запослених, приходу и имовини - а гранични прагови вредности одабраних критеријума приказани су у доњој табели. Сматра се да привредни субјект припада сектору МСП ако испуњава услов у погледу броја запослених (обавезан услов) и још један од друга два услова. Иако се у Републици Србији користе исти критеријуми за разврставање предузећа на мала, средња и велика (званично не постоји дефинисан појам микро предузећа), граничне вредности за приход и вредност имовине у ЕУ вишеструко су веће, што није и једина разлика између две дефиниције.

Категорија привредних субјеката	Број запослених	Приход или	Имовина
средња	< 250	≤ € 50 милиона	≤ € 43 милиона
мала	< 50	≤ € 10 милиона	≤ € 10 милиона
микро	< 10	≤ € 2 милиона	≤ € 2 милиона

Иако се у ЕУ користи термин *enterprise*, тј. предузеће, ова дефиниција се односи на све субјекте који обављају економску делатност без обзира на правну форму пословања. Такође, приликом обрачуна броја запослених и финансијских показатеља, примењују се правила преко којих се узимају у обзир различити односи између предузећа, односно да ли је посматрано предузеће самостално, партнерско или повезано у групу предузећа.

Дефиниција малих и средњих предузећа веома је важна због њене примене приликом спровођења мера подршке МСП сектору у ЕУ кроз структурне фондове, програм *FP7*, као и државну помоћ генерално. (Више информација на <http://ec.europa.eu/enterprise/policies>)

48 | Шта је Акт о малим предузећима (Small Business Act - SBA)?

Акт о малим предузећима представља први заједнички оквир политике подршке МСП сектору на нивоу Европске уније и земаља чланица. Европска комисија усвојила је овај документ у јуну 2008. године, показујући тиме политичку вољу да призна централно место сектора МСП у привреди ЕУ.

Принцип на коме почива *SBA* је „*Think small first*“ – „Мислити прво о малима“, који треба да обезбеди да се у свим елементима вођења економске политике прво полази од потреба МСП и ефеката које ће нови прописи или мере имати на њих.

SBA почива на 10 принципа, кроз које су дате смернице за креирање и спровођење политика на нивоу ЕУ и земаља чланица. Ови принципи се односе на стварање подстицајног окружења у коме се предузетништво и породични бизнис вреднују, на пружање могућности за „другу шансу“ поштеним предузетницима који су банкротирали, доношење правила и прописа у

складу са принципом „мислити прво о малима“, стварање јавне администрације која боље реагује на потребе МСП, олакшавање учешћа МСП у јавним набавкама и боље коришћење државне помоћи, олакшавање приступа МСП изворима финансирања, стварање услова за благовремено измиривање дуговања, помоћ МСП да боље искористе могућности заједничког тржишта, унапређење вештина и знања, иновације, еко-иновације и излазак МСП на растућа тржишта (посебно Кине и Индије).

Ови принципи разрађени су у низ предлога конкретних мера и активности, подељених на обавезе Европске комисије и препоруке за земље чланице. Земље западног Балкана, укључујући и Србију, изразиле су спремност да се укључе у примену Акта о малим предузећима.

49 | На који начин ЕУ улаже у политику иновација?

Будући да улагање у науку и истраживања, односно иновације, представља важну претпоставку укупног привредног развоја и ефикасног коришћења и упошљавања развојних капацитета, Европска унија издваја значајна финансијска средства за спровођење политике иновација - кроз програме Заједнице и Кохезиони и структурне фондове ЕУ. У буџетском периоду 2014-2020. године, кроз Програм за конкурентност предузећа (*Programme for the Competitiveness of enterprises and SMEs - COSME*) наставиће се активности Оквирног програма за иновације и конкурентност (*Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP*), док ће активности актуелног Седмог оквирног програма за истраживање и технолошки развој (*7th Framework Programme for Research and Technological Development - FP7*) бити настављене кроз програм Хоризонт 2020 (*Horizon 2020*). На овај начин ЕУ обезбеђује бесповратна средства, зајмове и гаранције којима се подржавају активности истраживача, предузећа, удружења послодавца, привредних комора, истраживачких организација, универзитета, јавних органа и установа.

50 | Шта је индустријска политика ЕУ?

Индустријска политика на нивоу ЕУ представља политику унапређења конкурентности индустрије, која почива на интегрисаном и неинтервенистичком приступу. Један од основних циљева ове политике је да обезбеди адаптивност и структурно прилагођавање европске индустрије како би сачувала своју позицију у условима појачане конкуренције, пре свега из Азије. Окосницу ове политике чини стварање одговарајућег амбијента у коме предузећа могу да расту и развијају се. Њени основни стубови су подстицање иновација, слободне конкуренције и инвестирања у знање, гарантовање једнаких услова пословања на заједничком тржишту, али и на трећим тржиштима, и уклањање непотребних препрека пословању, пре свега кроз уклањање административних препрека и укидање непотребних трошкова.

Индустријска политика ЕУ је у суштини хоризонтална, уз одређене елементе секторског приступа који се највише огледају у подршци индустријама у значајном опадању или оним чије прилагођавање претпоставља неприхватљиво високе социјалне трошкове проласка кроз процес структурног прилагођавања.

Индустријска политика ЕУ полази од принципа мање али боље регулативе, мање али боље фокусиране државне помоћи и избегавања *ad hoc* интервенција и фаворизовања појединих предузећа по било ком основу и сл.

Индустријску политику ЕУ треба разумети као смернице којима се ЕУ води приликом предузимања бројних активности усмерених на подршку даљем развоју европске индустрије и индустријских сектора, а не као орочени плански документ са разрађеним скупом мера за спровођење. Такође, индустријска политика је једна од области у којима ЕУ само помаже, координише и допуњава активности на националном нивоу.

51 | Плаћање обавеза у пословним трансакцијама

Кашњења у плаћањима између учесника на тржишту значајно отежавају пословање на великом европском тржишту, па је ЕУ донела пропис којим се регулише ова област. Директива о закаснелим плаћањима (2011/7/ЕУ) увела је јединствене стандарде у овој области, које су државе чланице морале да спроведу кроз националне прописе до марта 2013. године. Овом директивом уведен је јединствени рок за плаћање за државне органе који дугују предузећима од 30 дана, односно 60 дана у ванредним ситуацијама. Предузећа у међусобним трансакцијама морају да изврше своје обавезе у року 60 дана ако другачије није прописано уговором и ако постављени рокови нису изразито неправични. Предузећа аутоматски добијају право на камату за кашњење у плаћању, према пропису државе чланице, а која мора бити најмање 8% изнад референтне каматне стопе Европске централне банке. (За више информација видети: http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/mi0074_en.htm)

Србија је делимично ускладила своје законодавство у овој области, усвојивши Закон о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама (Сл. гласник РС 119/2012) и два правилника (Сл. гласник РС 21/2013 и 29/2013) којима се ближе прописује спровођење овог закона. Сви прописи ступили су на снагу 31. марта 2013. године.

ЗАХТЕВИ ЕУ ПРЕМА СРПСКИМ ПРЕДУЗЕЋИМА

52 | Које услове произвођач мора да испуни да би његов производ био у складу са захтевима тржишта ЕУ?

Пре свега то зависи од производа о коме се ради. Произвођач мора да утврди који прописи ЕУ су релевантни за његов производ. Ти прописи дефинишу здравствене, безбедносне и еколошке захтеве чије испуњавање представља услов за стављање производа на унутрашње тржиште. За индустријске производе релевантни прописи се деле на директиве старог и новог приступа. У одсуству прописа ЕУ, услове стављања на тржиште дефинишу национални прописи у границама правила Уговора о оснивању ЕУ (начело узајамног признавања, забрана арбитрарне дискриминације и прикривених ограничења трговини итд.) Међутим, ако нема посебних прописа ЕУ који регулишу ризике за конкретан производ, Директива о општој безбедности производа дефинише опште захтеве чије испуњавање у начелу може да омогући стављање у промет производа у држави чланици и без непосредног поштовања националних прописа. Наиме, у одсуству посебних прописа ЕУ, Директива предвиђа правну претпоставку усаглашености са националним захтевима безбедности, уколико је производ усаглашен са националним стандардом који преноси Европски стандард који је објављен у Службеном гласнику ЕУ. Према томе, процес хармонизације европских техничких стандарда све више олакшава пут ка испуњавању ових услова без ослањања на различите националне прописе, чак и у одсуству прописа ЕУ. Када је у питању поље нерегулисано прописима ЕУ, државе чланице су у обавези да успоставе систем „Контакт тачака за производе“ где ће се предузећа информисати о националним техничким захтевима примењивим на дати производ на транспарентан начин.

53 | Шта су директиве старог, а шта директиве новог приступа?

Разлике између директива старог и директива новог приступа односе се на метод хармонизовања техничких захтева релевантних за производе који се стављају на тржиште ЕУ. Директиве старог приступа регулишу прецизно и детаљно техничке спецификације за конкретан производ. Директиве новог приступа регулишу то исто, али се односе или на веће групе производа (нпр. грађевински производи, играчке, машине итд.) или на тзв. хоризонталне/заједничке ризике (нпр. електромагнетна компатибилност), а не на појединачан производ. Директиве старог приступа остављају произвођачима да или поштују хармонизована правила ЕУ која гарантују слободу кретања, или да се ослањају на националне прописе које такву слободу не гарантују. Директиве новог приступа заснивају се на начелу **тоталне хармонизације** јер замењују узајамно некомпатибилне националне прописе.

54 | Да ли су хармонизовани стандарди на чију примену упућују директиве новог приступа обавезујући?

Не. Директиве новог приступа дефинишу тзв. суштинске захтеве које мора испунити производ да би био легално стављен на унутрашње тржиште ЕУ. Само су ти захтеви обавезујући. Суштински захтеви не дефинишу унапред техничко решење, већ услове које производ треба да испуни да би био у сагласности са јавним интересом (безбедност производа, заштита здравља, еколошка прихватљивост, итд.). Испуњеност националног стандарда који преноси хармонизовани стандард чије референце су објављене у Службеном гласнику ЕУ пружа правну претпоставку усаглашености производа са суштинским захтевима директива новог приступа примењивих на дотични производ које покрива такав стандард. Примена хармонизованог стандарда је добровољна¹⁰. То значи да производ може бити произведен на основу техничког решења које се непосредно заснива на суштинским захтевима, с тим да тада произвођач мора да доказује одговарајућим средствима (техничка спецификација) да је производ усаглашен са суштинским захтевом. (Више информација: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/european-standards/documents/harmonised-standards-legislation/list-references/>)

55 | Хоће ли након уласка Србије у ЕУ наша предузећа моћи да учествују у тендерима који су расписани у другим државама чланицама ЕУ и обрнуто?

Према Споразуму о стабилизацији и придруживању, ЕУ се обавезала да омогући приступ поступцима доделе јавних набавки у ЕУ српским предузећима, под условима не мање повољним од услова који се примењују на привредна друштва из ЕУ а најкасније након ступања на снагу овог споразума. У том смислу, приступ наших компанија процедурама доделе јавних набавки у државама чланицама биће омогућен и пре чланства Србије у ЕУ. Конкретно, од 1. септембра 2013, када је Споразум ступио на снагу, понуђачи (српска предузећа) из Србије имају исти третман као и понуђачи из ЕУ, кад је реч о додели уговора о јавним набавкама.

ССП не спречава Србију да брже отвара своје тржиште јавних набавки за предузећа из Европске уније која нису основана у Србији. С тим у вези, предузећа из ЕУ начелно имају приступ домаћем тржишту јавних набавки у складу са начелом једнакости понуђача у Закону о јавним набавкама, али се морају имати у виду члан 76. Споразума о стабилизацији и придруживању и члан 86. важећег Закона о јавним набавкама.

Након ступања Споразума на снагу, дакле од 1.9.2013, Србија ће обезбедити да привредна друштва из ЕУ основана у Србији имају приступ поступцима за доделу јавних уговора под условима не мање повољним од оних која се примењују на српска привредна друштва.

У року од 5 година ово право ће бити проширено и на привредна друштва из ЕУ која нису основана у Србији. У том периоду Србија ће постепено смањивати предност (преференцијале) која важи за домаће понуђаче, и то у складу са следећом динамиком:

10 Изузетак је Директива 89/106/ЕЕЗ о грађевинским производима

- предност неће прећи ниво од 15% до краја друге године од дана ступања на снагу ССП-а (т.ј. најкасније до 31. августа 2015. предност за домаће понуђаче не сме прелазити 15%);
- предност неће прећи ниво од 10% до краја треће године од дана ступања на снагу ССП-а;
- предност неће прећи ниво од 5% до краја четврте године од дана ступања на снагу ССП-а;
- предност ће бити потпуно укинута најкасније до краја пете године од дана ступања на снагу ССП-а.

Новим Законом о јавним набавкама, преференцијали за домаће понуђаче су већ почели да се смањују, идући испред захтева из ССП-а (члан 86. Закона), и то:

- у случају примене критеријума економски најповољније понуде, а у ситуацији када постоје понуде домаћег и страног понуђача који пружају услуге или изводе радове, наручилац мора да изабере понуду најповољнијег домаћег понуђача под условом да разлика у коначном збиру пондера између најповољније понуде страног понуђача и најповољније понуде домаћег понуђача није већа од 10 у корист понуде страног понуђача.
- у случају примене критеријума економски најповољније понуде, а у ситуацији када постоје понуде понуђача који нуде добра домаћег порекла и понуде понуђача који нуде добра страног порекла, наручилац мора као најповољнију понуду да изабере понуду понуђача који нуди добра домаћег порекла под условом да разлика у коначном збиру пондера између најповољније понуде понуђача који нуди добра страног порекла и најповољније понуде понуђача који нуди добра домаћег порекла није већа од 10 у корист понуде понуђача који нуди добра страног порекла.
- у случају примене критеријума најниже понуђене цене, а у ситуацији када постоје понуде домаћег и страног понуђача који пружају услуге или изводе радове, наручилац мора да изабере понуду домаћег понуђача под условом да његова понуђена цена није већа од 15 % у односу на најнижу понуђену цену страног понуђача.
- у случају примене критеријума најниже понуђене цене, а у ситуацији када постоје понуде понуђача који нуде добра домаћег порекла и понуде понуђача који нуде добра страног порекла, наручилац мора да изабере понуду понуђача који нуди добра домаћег порекла под условом да његова понуђена цена није преко 20% већа у односу на најнижу понуђену цену понуђача који нуди добра страног порекла.

56 | Шта је CE означавање?

„CE“ ознака симболизује усаглашеност производа са захтевима који обавезују произвођача тог производа. Она указује да је производ пројектован и произведен у складу са суштинским захтевима (здравственим и безбедносним) директива ЕУ које су релевантне за дотични производ и које предвиђају њено стављање. Заправо, „CE“ ознака на производу је изјава одговорног лица да је:

- производ усаглашен са свим одредбама директива ЕУ које су релевантне за тај производ и које предвиђају примену ознаке и
- да су спроведене све неопходне процедуре оцене усаглашености.

За конкретан производ може бити релевантно више директива и он мора да задовољи суштинске захтеве сваке од њих. Државе чланице не могу ограничити стављање на тржиште или увођење у употребу производа који носи „СЕ“ обележје, осим уколико постоје докази да производ није усаглашен са прописима ЕУ.

„СЕ“ ознака се ставља на производ уколико потпада под поље примене директиве која предвиђа означавање том ознаком. Уколико релевантна директива не предвиђа овакво обележавање, није дозвољена употреба ове ознаке. Ознака се мора ставити на нове производе, било да су произведени у држави чланици или у трећим државама, и на употребљене производе и производе увезене из трећих држава. Обавеза је произвођача (без обзира да ли му је седиште у ЕУ или не) или његовог заступника са седиштем у ЕУ да ставља ознаку „СЕ“ на производ. Произвођач сноси коначну одговорност за усаглашеност производа са директивама. Уколико је именовано тело укључено у поступак оцене усаглашености производа у фази контроле производње, његов идентификациони број прати „СЕ“ ознаку. (Више на <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/european-standards/documents/harmonised-standards-legislation/list-references/>). О питањима која се односе на директиве новог приступа и правилној употреби „СЕ“ знака може се консултовати сајт <http://www.newapproach.org/>. „Плави водич“ Европске комисије можете видети на <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/blue-guide/>

57 | Како се добија дозвола за СЕ означавање; које захтеве треба испунити како би производ могао да се подвргне таквој процедури?

За обележавање производа „СЕ“ ознаком није потребна дозвола. Штавише, то је обавеза произвођача, односно његовог овлашћеног заступника у ЕУ, уколико су суштински захтеви директива које захтевају употребу те ознаке релевантни за његов производ.

Обавеза је произвођача да препозна прописе ЕУ који се односе на његов производ. Од прописа који је релевантан за његов производ зависе технички захтеви, процедура испитивања усаглашености са тим захтевима и лица која та испитивања могу извршити.

58 | Ко може да врши сертификацију за стављање СЕ знака?

Оцењивање усаглашености спроводи или сам произвођач, или треће овлашћено лице. Другим речима, именовано (овлашћено, нотификовано) тело спроводи послове повезане са процедуром оцене усаглашености, на коју упућују директиве новог приступа релевантне за одређени производ, када се захтева интервенција трећег лица. Државе чланице су одговорне за њихово именовање. Оне могу у оквиру своје надлежности да именују тела која испуњавају захтеве директива и начела. То тело мора бити компетентно и оспособљено да обавља процедуре оцене усаглашености дотичног производа и мора да покаже неопходан ниво независности, непристрасности и интегритета. EN 45000 серија стандарда је инструмент који помаже у утврђивању усаглашености тела са захтевима из релевантне директиве. Када именује тело, држава чланица ЕУ обавештава Комисију и остале државе чланице да је тело, које испуњава све захтеве, одређено да спроводи оцењивање усаглашености у складу са одређеном директивом. Комисија објављује листу именованих тела у Службеном гласнику ЕУ.

59 | На који начин ЕУ штити потрошаче?

Политика заштите потрошача на нивоу ЕУ добија на замаху током 70-тих година. Данас је то једна од најрегулисанијих политика ЕУ. Основни циљ је усмерен на заштиту интереса коначног потрошача, што може бити само физичко лице. Јединствено регулисање заштите потрошача омогућава стварање једнаких услова за све учеснике на јединственом тржишту ЕУ. То се постиже путем наметања обавеза истог нивоа, онемогућавајући снижавање критеријума путем националног законодавства које погодује неконкурентним учесницима на тржишту на рачун потрошача. Такође, овим се обезбеђује препознатљив, европски оквир пословања. Основни циљеви заштите потрошача су:

- заштита здравља и безбедности потрошача, како би се обезбедило веће поверење потрошача да производи и услуге који им се нуде на тржишту испуњавају највише стандарде квалитета и заштите,
- заштита њиховог економског и правног интереса да за свој новац добију најбољи могући производ или услугу и да у случају несаобразности производа са назначеним карактеристикама потрошач може брзо и лако да обезбеди заштиту својих права,
- адекватна информисаност о производу и услузи коју купују - о карактеристикама, квалитету, цени, и начину употребе производа и
- обезбеђење адекватног представљања потрошача кроз организације потрошача на националном и паневропском нивоу.

У Србији је ова материја регулисана Законом о општој безбедности производа, Законом о трговини и Законом о заштити потрошача, који се примењује од 1. јануара 2011. године, а у који је у потпуности или делимично уграђено 15 директива Европске уније из ове области и успостављен је правни оквир који омогућава приближавање заштите потрошача у Србији европским стандардима.

60 | Који су захтеви ЕУ који се односе на безбедност хране?

Опште је начело европског права да се храна која није безбедна не може ставити на тржиште и да примарну одговорност за обезбеђење тога имају предузећа која послују са храном у било којој фази њене производње, обраде или дистрибуције.

Захтеви који се односе на сам производ деле се на оне који се односе на стандард квалитета хране, приступ тржишту и на ограничење присуства одређених непожељних супстанци или микроорганизама. У начелу, произвођачи су слободни у избору састава у производњи хране. Међутим, за одређене производе потребно је претходно одобрење које се добија на основу научне процене ризика док су произвођачи у обавези да доставе податке за такву процену пре стављања такве хране на тржиште. Нпр. тзв. нова храна која није на значајном нивоу конзумирана пре 1997. године мора бити одобрена, као и адитиви и генетски модификована храна.

Такође, безбедност хране захтева да процес производње и трговине храном буде контролисан. Оператори који рукују храном морају бити регистровани а просторије и објекти морају задовољавати прописане хигијенске захтеве. У основи ових захтева налази се *HACCP* систем (енг.

Hazard Analysis and Critical Control Points), дефинисан Уредбом (ЕЗ) 852/2004. Овај систем захтева да компаније у сектору производње хране изврше анализе процеса производње, открију где се ризици могу појавити, препознају их и реше, како би храну учинили безбедном. Такође, у погледу стављања на тржиште примењује се захтев следљивости, односно оператори морају имати способност да следе и прате, у свим фазама производње, обраде и дистрибуције, све делове производње (храну, храну за животиње, сировине биљног или животињског порекла од којих се производи храна) који су намењени или се очекује да буду саставни део хране („од њиве до трпезе»). Ово обезбеђује брзу интервенцију надлежних органа у правцу повлачења небезбедне хране са тржишта или од стране самог оператора.

Опширније о овом питању можете наћи на веб адреси
http://ec.europa.eu/food/food/index_en.htm

61 | На који начин потрошач може да оцени квалитет хране?

Потрошач процењује квалитет хране пре него што је конзумира, на основу информација које му паковање производа даје. Значајан део прописа ЕУ у области хране бави се питањем информација које прехранбени сектор пружа потрошачима путем рекламирања или обележавања производа (правила презентације). Најважније о овим правилима налази се у Директиви 2000/13/ЕЗ о обележавању, презентацији и рекламирању прехранбених производа (енг. *Labelling Directive*). Основно правило је да обележавање производа не сме бити обмањујуће. Информације које се регулишу правилима ЕУ деле се на обавезне, ограничене и забрањене. Обавезне су нпр. информације попут имена производа под којим се продаје, листа састојака и њихова количина, присуство алергена, нето маса, датум употребе, име предузећа и име и адреса произвођача итд. Постоје и посебна правила о подацима о присуству адитива, нових састојака и генетски модификованих организама на етикети. Ограничене информације су оне које се односе на одређене тврдње везане за карактеристике производа. Док подаци о повољним здравственим дејствима производа морају бити одобрени и научно засновани. Забрањене информације су оне које ни под једним условом нису дозвољене и не могу се наћи као информација на производу, чак иако су научно доказане. Нпр. медицинске тврдње да одређена храна представља лек за одређене болести су забрањене.

Опширније о релевантним прописима на веб страни
http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/comm_legisl_en.htm

62 | Како се зна да је један јефтин прехранбени производ у исто време и квалитетан?

Потрошач се о испуњености обавезујућих минималних здравствених, безбедносних и захтева заштите потрошача обавештава на самом паковању производа. Поред минималних захтева, који су услов да се производ уопште стави на тржиште, постоје одређени прописи ЕУ, али и приватне шеме квалитета, чије испуњавање указује на додатни квалитет који производ поседује и које даје произвођачу право да употреби ознаку/симбол на паковању производа која асоцира на тај додатни квалитет. Такви симболи указују потрошачу на специфичне квалитете које производ поседује. Нпр. ознака којом се указује да је упитању храна органског порекла, производ са

заштићеном ознаком порекла, заштићеном географском индикацијом или традиционални специјалитет. Такође, велика је улога значајних трговачких ланаца у увођењу приватних сертификационих шема квалитета и различитих удружења произвођача хране. Међународни прехранбени пословни форум основао је Глобалну иницијативу за безбедност хране, институцију која помаже у усклађивању процеса повезаних са процесом стандардизације.

63 | Режим увоза ЕУ за прехранбене производе

Правила за увоз великог броја прехранбених производа у ЕУ су хармонизована, што значи да све државе чланице ЕУ примењују иста правила. Та правила обезбеђују да сва увозна роба испуњава строге хигијенске захтеве, захтеве о безбедности здравља потрошача и захтеве у погледу статуса здравља животиња. На тој основи, Европска комисија дефинише услове увоза и сертификационе захтеве за производе из трећих држава.

Европска Комисија одобрава, у складу са дефинисаном процедуром, систем контроле/провере које обавља трећа држава пре извоза прехранбеног производа у ЕУ. Када Комисија одобри национални систем треће државе, учесталост увозних контрола у односу на дотични производ се смањује. Одобрење контрола пре извоза у ЕУ може бити дато трећој држави под следећим условима:

- ако је провера ЕУ показала да производ који се извози из треће државе у ЕУ испуњава захтеве прописа ЕУ или захтеве који су еквивалентни и
- када су контроле које обавља трећа држава пре испоруке довољно делотворне и ефикасне да замене докуметационе и физичке провере и провере идентитета које се изводе на основу легислативе ЕУ.

64 | Шта је REACH уредба?

REACH¹¹ је уредба ЕУ о хемикалијама која регулише њихову безбедну употребу на територији ЕУ. Она прописује регистрацију (енг. *Registration*), евалуацију (енг. *Evaluation*), одобравање (енг. *Authorisation*) и ограничења употребе хемијских супстанци (енг. *Chemical substances*) на унутрашњем тржишту. Уредба је ступила на снагу 2007. године. Циљ REACH-а је унапређење заштите људског здравља и животне средине кроз боље и правовремено откривање битних карактеристика хемијских супстанци. Истовремено, систем треба да омогући унапређење иновативних и конкурентских способности хемијске индустрије ЕУ. Режим треба да обезбеди ширење алтернативних метода испитивања ризика супстанци и да омогући слободно кретање супстанци на унутрашњем тржишту ЕУ. Другим речима, остваривање равнотеже између интереса заштите здравља људи, животне средине и добробити животиња и интереса функционисања унутрашњег тржишта хемијских производа. Уредба се односи на све хемикалије - било да се користе у индустријским процесима, било у свакодневном животу као саставни део производа (средства за чишћење, боје, одећа, намештај, електронска опрема). REACH пребацује терет доказивања безбедности хемикалије на индустрију, која има обавезу да прикупља и обједињује податке неопходне за безбедну употребу хемикалије. Уредба,

11 Уредба (ЕЗ) 1907/2006 Европског парламента и Савета од 18. децембра 2006. о регистрацији, евалуацији, одобравању и ограничењима употребе хемикалија

такође, намеће постепену замену употребе опасних хемијских супстанци када им се пронађу одговарајуће алтернативе. Више података на сајту Европске хемијске агенције (енг. *European Chemical Agency – ECHA* http://echa.europa.eu/home_en.asp)

65 | Да ли REACH уредба има утицаја на компаније ван ЕУ?

Ова уредба успоставља начело да супстанца, било сама, било као део смесе или производа, неће бити произведена на територији ЕУ или стављена на тржиште ЕУ осим ако није регистрована у складу са одредбама Уредбе (нема података, нема промета – енг. *no data, no market*). Према томе, Уредба се односи на све супстанце које се производе или стављају у промет у ЕУ, без обзира на порекло произвођача, односно увозника. Отуда она утиче на пословање компанија које стављају у промет супстанце или смесе или их користе за своје потребе у смешама или производима на територији ЕУ.

На веб адреси http://guidance.echa.europa.eu/guidance_en.htm се могу преузети водичи за регистровање, изузетке од обавезе регистровања као и друга питања од значаја за обвезнике ове Уредбе.

66 | Шта се променило у ЕУ у погледу управљања хемикалијама усвајањем REACH уредбе?

Бивши правни оквир Заједнице за хемијске супстанце састојао се од колажа различитих директива и уредби које су постепено усвајане у периоду од шездесетих година до усвајања REACH уредбе. Постојала су различита правила за тзв. постојеће хемикалије и „нове“ хемикалије. Међутим, тај систем није обезбедио јасне информације о дејствима већине постојећих хемикалија (за њих око 100.000) на здравље и животну средину. Само нове хемикалије су биле тестиране пре стављања у промет. Такође, алокација одговорности није била адекватна јер су испитивање ризика спроводили органи власти уместо самих предузећа која су их производила, користила или стављала у промет. REACH уредба пребацује највећи део одговорности на индустрију у погледу управљања ризицима који потичу од хемикалије и пружања информација о безбедности супстанце. Произвођачи и увозници су у обавези да обједињују информације о особинама њихових хемијских супстанци, које ће омогућити безбедно руковање, и да региструју те информације у централној бази података коју води Европска хемијска агенција у Хелсинкију. За супстанце произведене или увезене у количинама од једне тоне или више годишње по предузећу, произвођач и увозник морају путем регистрационих досијеа које подносе Агенцији доказати да то чине на одговарајући начин.

Произвођачи и увозници, такође, имају обавезу да своје кориснике снабдеју информацијама о ризицима, како би се осигурало безбедно руковање хемијским супстанцама. Где је потребно, то се чини преко система за класификацију и обележавање и докумената о сигурносним подацима (енг. *Safety Data Sheets*).¹²

12 Класификација, обележавање и паковање супстанци и смеса регулисано је посебном уредбом о класификацији, обележавању и паковању (Уредба (ЕЗ) 1272/2008 Европског парламента и Савета од 16. децембра 2008). Ова уредба инкорпорира критеријуме класификације и обележавања договореног на нивоу УН - тзв. Глобално хармонизовани систем класификације и обележавања хемикалија (GHS).

С друге стране, предузећа не морају више да пријављују и тестирају хемикалије које користе испод наведеног годишњег прага (раније су то морали и за количине од 10 кг на годишњем нивоу), чиме је уклоњена баријера за иновације у ЕУ. Више информација на: www.pks.rs/eu

67 | Да ли ће српска предузећа бити способна да након уласка у ЕУ проводе актуелну политику заштите на раду и на који начин ће држава кажњавати њено непоштовање?

Будући да је приступање ЕУ условљено усклађивањем националног законодавства са правом ЕУ, у Републици Србији је усвојен сет прописа, укључујући и Закон о безбедности и здрављу на раду („Сл. гласник РС“, 101/05) којим су преузете основне одредбе и принципи о увођењу мера којима се подстиче побољшање безбедности и здравља на раду. Даље усклађивање подразумева доношење прописа са којима ће се у национални систем транспоновати индивидуални/секторски прописи и домаћи правни оквир у потпуности ускладити са прописима ЕУ. Сви послодавци, али и запослени, морају поштовати одредбе овог закона и актуелну политику безбедности и здравља на раду. Будући да је Република Србија дужна да обезбеди спровођење сопствених закона, а да ће у току преговора о чланству ЕУ од Србије бити тражено да покаже статистику везану за примену овог закона у пракси, без адекватног санкционисања кршења прописа, Србија неће бити у могућности да затвори преговоре са ЕУ у овој или било којој другој области.

ПОЛИТИКЕ ЕУ ЗА ПОЈЕДИНЕ ПРИВРЕДНЕ СЕКТОРЕ

68 | Аутомобилска индустрија

Аутомобилска индустрија заузима посебно место у привреди ЕУ, као највећег произвођача моторних возила у свету. Ради очувања конкурентске позиције европске аутоиндустрије, ЕУ је покренула процес *CARS 21*, са циљем да се дође до смерница за дефинисање будућих политика и мера у овој области. Један од очекиваних резултата овог процеса је и Стратегија ЕУ за чиста и енергетски ефикасна возила, с обзиром да је досадашњи рад показао да управо у овој области аутомобилска индустрија ЕУ може да оствари конкурентску предност.

Уклањање техничких баријера за слободну трговину производима аутоиндустрије представља други важан приоритет, који се реализује кроз заокруживање регулаторног оквира заједничког тржишта, односно кроз залагање за стварање глобалног оквира техничке регулативе кроз UNECE – Економску комисију Уједињених нација за Европу.

Основу за заокруживање регулаторног оквира заједничког тржишта представља систем *EC WVT* – (*EC Whole Vehicle Type-Approval system*), који треба да обезбеди да извршена хомологација одређеног „типа“ возила у некој од земаља чланица важи на целом заједничком тржишту. Оквирна Директива о хомологацији возила из 2007. године (2007/46/EЗ) покрива област хомологације моторних возила и прикључних возила, система, компоненти и посебних техничких склопова намењених за употребу у овим возилима и уводи обавезу *EC WVT* за сва возила и прикључна возила у периоду од 2009. до 2014. године, зависно од категорије.

Област безбедности у саобраћају, која се односи на безбедност возача, путника и пешака, регулисана је кроз Уредбу о генералној безбедности моторних возила 78/2009/EЗ, при чему ће већина донетих мера морати да се примењује на новим возилима од 2014. године.

Из домена заштите животне средине, на аутомобилску индустрију директно се односе прописи којима се уводе ограничења емисије издувних гасова, али и прописи који регулишу смањење емисије штетних гасова из система климатизације у возилима.

69 | Хемијска индустрија

Индустрија хемикалија, пластике и гуме представља један од највећих и најдинамичнијих сектора ЕУ, који учествује са око 1/3 у светској производњи ових производа. Имајући у виду да хемијска индустрија, кроз стварање нових материјала и технолошких решења која се примењују у свим другим индустријским секторима, представља важан фактор конкурентности привреде у целини, њен развој је од посебног значаја за ЕУ.

Два најважнија прописа која се односе на хемикалије су Уредба ЕЗ 1907/2006 или тзв. *REACH* уредба¹³⁾ и Уредба ЕЗ 1272/2008 (*CLP*) о класификацији, обележавању и паковању супстанци и смеса у складу са глобално хармонизованим системом класификације и обележавања хемикалија (*GHS*) Уједињених нација за идентификацију опасних хемикалија и информисање корисника путем стандардизованих симбола и израза на декларацијама, као и информацијама о мерама заштите.

Поред ове две уредбе, постоје и директиве и уредбе које се односе на специфичне производе, који садрже или за чију производњу се користе хемикалије, као што су ђубрива, детерџенти, експлозивни, пиротехничка средства или прекурсори лекова.

Посебни прописи развијени су за специфичне хемикалије, као што су препарати за заштиту биља, биоцидни производи, опасне супстанце које се користе у електричној или електронској опреми, нано материјале/технологије, емисију у ваздух, емисију у воду, флуоридне гасове, супстанце које оштећују озонски омотач.

70 | Грађевинска индустрија

Грађевинска индустрија, укључујући и производњу грађевинских производа, представља стратешки важан сектор ЕУ који генерише највише радних места и значајно доприноси формирању бруто друштвене вредности. Специфичности овог сектора огледају се у томе да он веома зависи од макроекономских трендова, јавних инвестиција и прописа којима се регулише област изградње. За разлику од већине других група производа, прекогранична трговина грађевинским производима унутар ЕУ традиционално је слабо развијена, делимично и због постојања одређених техничких баријера за стране производе на националним тржиштима. Зато је, са циљем хармонизације прописа, још 1988. године усвојена Директива о грађевинским производима (89/106/ЕЕЗ). Циљ ове директиве био је да се обезбеде адекватне информације о перформансама грађевинских производа на „заједничком техничком језику“, који ће се утврдити кроз стандарде, а који ће користити како произвођачи тако и надлежни органи приликом дефинисања захтева у погледу грађевинских радова, преко којих посредно одређују и захтеве у вези са грађевинским производима, који ће се током њиховог извођења користити. Основни захтеви односе се на чврстоћу и стабилност, безбедност у случају пожара, хигијену, здравље и животну средину, безбедност током употребе, заштиту од буке и енергетску економичност и задржавање топлоте. Пракса је показала да постоји потреба за додатним разјашњењима и поједностављењем структуре ове директиве, тако да је Европска комисија усвојила предлог уредбе о грађевинским производима, која би требало да је замени у наредном периоду.

Питања безбедности и слободног протока инжењерских и грађевинских услуга покривена су промоцијом Еурокодова и њиховом применом у земљама чланицама. Еурокодови представљају заједничке стандарде (до сада је усвојено 58 стандарда) који се односе на Европске методе прорачуна за испитивање механичке отпорности конструкција и делова.

На област грађевинарства значајан утицај имају и прописи који се односе на заштиту животне средине, заштиту на раду, али и јавне набавке, енергетску ефикасност и др.

У вези са подршком унапређењу конкурентности овог сектора, посебна пажња поклања се одрживој изградњи која је једна од 6 области укључених у Иницијативу водећих тржишта - (*Lead Market Initiative*).

13 Видети одговор у оквиру питања 59.

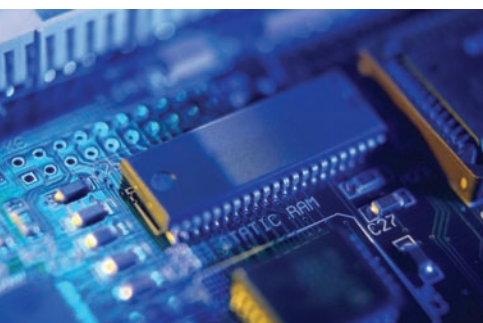
71 | Одбрамбена индустрија

Тржиште производа одбрамбене (војне/наменске) индустрије представља једну од ретких области која је изузета из заједничког тржишта Европске уније, на основу члана 346. Уговора о функционисању Европске уније. У складу с тим, ова област је регулисана на националном нивоу. Капацитети одбрамбене индустрије концентрисани су у шест највећих земаља чланица (Француска, Немачка, Италија, Шпанија, Шведска и Велика Британија), док су у осталим земљама лоцирани већином произвођачи помоћне опреме.

Ради испуњења предуслова за спровођење политике Европске уније у области безбедности и одбране, која треба да осигура спремност ЕУ за самостално деловање у случају међународних криза, независно од учешћа НАТО, Европска комисија определила се да подржи стварање заједничке иновативне и конкурентне одбрамбене технолошке и индустријске базе. Један од првих корака у том правцу био је Одбрамбени пакет из 2007. године, који је требало да постави темеље нове европске политике и правног оквира за унапређење конкурентности одбрамбеног сектора ЕУ. На основу овог пакета, у 2009. години донете су две директиве, које треба да омогуће развој европског тржишта производа одбрамбене индустрије. Иако је у суштини техничко питање, стандардизација одбрамбене опреме је битан фактор за стварање јединственог ЕУ тржишта у овој области.

72 | Електроиндустрија

Електро и електронска индустрија (ЕЕИ) представљају један од највећих индустријских сектора на глобалном нивоу. ЕЕИ индустрија ЕУ заузима друго место у свету према обиму производње (иза Кине), али и према додатој вредности (иза САД). ЕЕИ у ЕУ специјализована је за производњу средње и високотехнолошких производа, а своју будућу конкурентску предност тражиће на тржишним сегментима који се односе на унапређење енергетске ефикасности, коришћење чистијих извора енергије, производе намењене другим индустријама и паметне технологије у функцији задовољавања нових потреба друштва. С обзиром на неопходност сталних иновација и улагања у истраживања и развој како би задржала конкурентне позиције у овим тржишним сегментима, ЕУ се суочава са недостатком инжењера и стручњака у овој области.

Постоје две главне директиве које се односе на електричну и електронску опрему и машине, које су, заједно са употребом CE знака, омогућиле ефикасност заједничког тржишта у овој области. То су Директива о нисконапонској опреми (LVD) 2006/95/E3 и Директива о електромагнетној компатибилности (EMC) 2004/108/E3. Обе директиве већ су транспоноване у српско законодавство.

Остала легислатива која може имати утицај на производе ове индустрије односи се на области означавања енергетске класе кућних апарата, захтеве у погледу минималне ефикасности, канцеларијске уређаје - *Energy Star Programme*, производе који користе електричну енергију (ЕуП директива), електрични и електронски отпад (*WEEE* и *RoHS* директиве), општу безбедност производа (*GPSD* директива), као и опште информације о правилима за увоз.

73 | Индустија обуће

Индустија обуће у ЕУ изузетно је концентрисана у три земље - Италији, Шпанији и Португалу - које учествују са преко 2/3 у укупној производњи обуће. У овим земљама већина произвођача су мала предузећа, често лоцирана у мање развијеним областима. ЕУ помаже индустрију обуће кроз промоцију иновативности, конкурентности и заштиту конкуренције између предузећа у овом сектору, борећи се против фалсификата, али и штитећи здравље потрошача и животну средину.

У погледу техничких прописа, за индустрију обуће посебно је важна директива 94/11/ЕЗ, која се односи на уједначавање законодавства земаља чланица у области означавања материјала који улазе у састав обуће. Већина земаља чланица дословно је пренела одреднице ове директиве у национално законодавство. У 2013. години планирана је израда израда правилника о означавању и обележавању обуће, како би се у српско законодавство у потпуности пренела Директива 94/11/ЕЗ. Поред тога, на ову индустрију односе се и други делови правних тековина ЕУ у области заштите конкуренције, интелектуалне својине, трговине и заштите на раду. Индустија обуће, сама по себи, нема значајан утицај на заштиту животне средине, али зато произвођачи сировина, пре свега коже и пластике, представљају потенцијалне загађиваче, за које је веома важна *REACH* уредба, која се односи на хемикалије, а која се може одразити, кроз одређене обавезе, и на произвођаче обуће.

Европска Еко-етикета (*Eco-label*), установљена 1999, односи се и на означавање различитих врста обуће. Као својерестан печат квалитета, за који се конкурише на добровољној основи, Еко-етикета потврђује да производе који носе ову ознаку карактерише минимални ризик од алергијских реакција изазваних одређеним хемикалијама, да је загађење воде и ваздуха у току њихове производње било ограничено, да се производи продају у паковању које се може рециклирати и да је производ трајан најмање исто онолико колико и исти такав производ израђен конвенционалним путем.

Производња обуће представља радно интензивну индустрију у којој трошкови радне снаге имају значајан утицај на конкурентност производа, што условљава све израженији тренд премештања производних капацитета у земље са нижим трошковима радне снаге. С обзиром да се очекује да ће у средњорочном периоду Србија задржати ниже трошкове радне снаге у односу на земље ЕУ, али и окружења, овакав тренд представља пословну шансу за произвођаче из Србије у процесу ЕУ интеграција, под условом да се искористе остале конкурентске предности у односу на јефтинију конкуренцију на глобалном нивоу, из земаља попут Кине и Индије.

74 | Индустија намештаја

Индустија намештаја у ЕУ је веома цењена у свету због високих техничких и естетских стандарда њених производа. За индустрију намештаја у ЕУ је карактеристично да у њој доминирају микропредузећа (преко 85%), али и да су веома развијени ланци добављача преко којих су ова мала предузећа повезана са великим компанијама. У последњих неколико година, индустрија намештаја у ЕУ је изложена изузетно јакој конкуренцији, највише из Кине, тако да је за веома кратко време суфицит у спољнотрговинској размени прерастао у знатан дефицит, што је условило обимна реструктурисања и модернизацију, али и смањење обима производње.

У ЕУ не постоје посебни прописи који се односе на производњу намештаја, али значајан утицај имају хоризонтални прописи који се односе на заштиту животне средине, заштиту на раду, хемикалије, као и конкуренцију, заштиту интелектуалне својине и трговину.

Најважнији прописи у области заштите животне средине који имају утицај на овај сектор су *IPPC* директива о минималном загађењу из индустријских извора, *VOCs* директива која се односи на емисију штетних органских једињења, *WASTE* директива, која се односи на отпад и *REACH* уредба, која се односи на хемикалије. У области заштите на раду, релевантне су одредбе које се односе на ограничења у погледу изложености радника на радном месту хемијским агенсима (различита штетна органска једињења) и канцерогеним и мутагеним материјама (нпр. прашина од дрвета). Такође су важне и одредбе које се односе на коришћење радне и заштитне опреме и ручно преношење терета.

У оквиру Европског комитета за стандардизацију (*CEN*) делује технички комитет за намештај, који се бави развојем стандарда у вези са терминологијом, безбедносним питањима (нпр. методе тестирања запаљивости), методама тестирања и захтевима за финалне производе, делове, компоненте, површине, завршне површине као и стандардима о координацији димензија. До сада је објављено преко 70 *EN* стандарда, који нису обавезујући. На добровољној основи је и све чешће увођење *EMAS* стандарда у области менаџмента заштите животне средине, док се увођење ЕКО-етикете за намештај још увек разматра.

Посредан ефекат на индустрију намештаја има Регулатива ЕУ 995/2010 која се односи на спречавање продаје нелегално сечених стабала и дрвне грађе у оквиру правила о земљи порекла. Овим прописом уводи се и обавеза за предузећа да осигурају да су трупци/дрвна грађа, коју продају на ЕУ тржишту, легално сечени.

75 | Здравство (укључујући и фармацију)

Фармацеутска индустрија представља стратешки важан сектор ЕУ, не само због утицаја на јавно здравље, већ и због њеног економског значаја. Поред фармацеутске индустрије, све већи значај у оквиру здравственог сектора ЕУ имају и производња медицинских средстава и електронско здравство (*eHealth*). Производња медицинских средстава је врло динамичан и конкурентан сектор у глобалним размерама са јаким ослонцем на иновацијама, док је е-здравство један од нових, перспективних сектора, чији развој је посебно подржан у оквиру *Lead Market* иницијативе.

Област здравства је изузетно детаљно регулисана на нивоу ЕУ, а важно место у целом систему има Европска агенција за лекове, са значајним надлежностима у домену експертске евалуације квалитета, безбедности и ефикасности медицинских производа у процесу њиховог одобравања.

Сви производи за употребу у хуманој и ветеринарској медицини, пре него што се нађу на заједничком тржишту, морају бити одобрени или на нивоу ЕУ или на нивоу земаља чланица. Треба имати у виду да посебна правила важе за одобравање лекова намењених за употребу у педијатрији, традиционалној медицини заснованој на лековитом биљу, лечењу ретких болести, као и у случајевима одобравања вакцина или клиничких тестирања. За производе намењене употреби у ветерини примењују се правила развијена са циљем заштите потрошача од остатака фармаколошки активних супстанци примењених на домаћим животињама које могу доспети у храну животињског порекла.

За одобрене производе ЕУ је развила додатне принципе и смернице „добре производне праксе“, који су такође обавезујућег карактера, а односе се на њихову производњу и контролу у складу са стандардима квалитета примерених њиховој намени. Безбедност одобрених производа у употреби додатно се прати кроз систем надзора - тзв. *pharmacovigilance system* ЕУ - како би се осигурало да се, у случају испољених непредвиђених негативних ефеката, производ може брзо повући са тржишта.

Усаглашавање српског законодавства са најважнијим директивама у овој области је у току, а важан корак је представљало доношење Закона о лековима и медицинским средствима 2010. године.

76 | Информационе и комуникационе технологије – ИКТ

ИКТ је један од водећих сектора у ЕУ. Подршка индустрији ИКТ представља скоро петину укупних издвајања бесповратних средстава у оквиру Програма за конкурентност и иновативност и Оквирног програма 7 за истраживање и развој, што чини око 10 милијарди евра за период 2007-13. Важност овог сектора огледа се, поред осталог, и у доприносу који коришћење ИКТ има на унапређење конкурентности предузећа, али и на повећање ефикасности рада у сектору услуга и државне управе.

Један од основних задатака Комисије у овој области ја да промовише конкурентност ИКТ индустрије и услуга, али и да подржи ширење ИКТ и е-бизниса међу европским предузећима. С тим циљем, донета је петогодишња стратегија ЕУ „i2010: Европско информатичко друштво 2010“, која је требала да подржи развој дигиталне економије. У оквиру стратегије ЕУ „Европа 2020“ једна од иницијатива је и Дигитална агенда за Европу чији је циљ да омогући европским грађанима и привреди да у што већој мери искористе дигиталне технологије. Дигитална агенда за Европу је покренута у мају 2010. године, садржи 101 активност, које су груписане у 7 приоритетних области. Тренутно не постоје посебни прописи на нивоу ЕУ у овој области, а посредан утицај имају прописи који регулишу сродне области, као што су Директива о електромагнетној компатибилности 2004/108/ЕЗ, директиве које покривају секторе као што су радио и телекомуникациона термална опрема, електрични и електронски отпад и др.

Област стандардизације у ИКТ пролази кроз период значајних промена. ЕК је мишљења да је Одлука Савета 87/95/ЕЕЗ о стандардизацији у области информационих технологија и телекомуникација превазиђена. Усвојена је тзв. „Бела књига“ (*White paper*) и Програм рада за стандардизацију ИКТ за период 2010- 2013. година.

77 | Машинска индустрија

Машинска индустрија је један од највећих сектора у ЕУ према броју предузећа, броју запослених, производњи и генерисању додате вредности. Са учешћем око трећине светског тржишта, ЕУ је највећи произвођач и извозник машина (око 4/5 производње се извезе). Активности Комисије у овој области усмерене су углавном на јачање конкурентности и унапређење приступа тржиштима трећих земаља кроз промовисање регулаторног усклађивања и географског ширења тржишта, нарочито према великим трговинским партнерима као што су САД, Кина, Јапан, Русија, Бразил, Индија и Аустралија.

Област машиноградње регулисана је Директивом о машинама (*Machinery Directive 2006/42/E3*), којом се успоставља хармонизација кроз комбинацију обавезних безбедносних и захтева за заштиту здравља са добровољним хармонизованим стандардима. Директива се односи само на производе који се први пут стављају на тржиште ЕУ.

Безбедност лифтова регулисана је Директивом о безбедности лифтова (*Lifts Directive 95/16/E3*). Иако је ова директива, са правилима која се тичу конструкције, производње и инсталације лифтова, углавном релевантна за предузећа која се баве уградњом лифтова и произвођаче делова, она има важне импликације и на власнике и кориснике лифтова.

Директива о опреми за личну заштиту (*PPE Directive 89/686/EE3*), која спада у директиве новог приступа, обезбеђује да СЕ знак на овим производима означава највиши ниво заштите од ризика на раду, у кући и приликом бављења слободним активностима.

За произвођаче машина и опреме за спољну употребу која ствара буку при раду важна је Директива о смањењу буке (*Noise Directive 2000/14/E3*), којом се захтева обележавање 57 типова опреме за спољну употребу у односу на ниво буке коју стварају, од којих је за 22 типа одређен максимално дозвољени ниво буке.

Емисију издувних гасова из мотора покретних машина које нису намењене превозу људи и транспорту робе (попут грађевинских машина, компресора и сл.) регулише основна Директива 97/68/E3, са допунама у директивама 2002/88/EC и 2004/26/EC.

Опрема и системи заштите намењени за коришћење у потенцијално експлозивним окружењима обухватају широк спектар производа, укључујући опрему која се користи на фиксираним платформама на мору, у петрохемијским постројењима, рудницима, млиновима за брашно и слично. Директива која се односи на опрему и системе заштите у потенцијално опасним окружењима – *ATEX (Directive 94/9/E3)* – прописује који технички захтеви и процедуре за оцену усаглашености треба да се примене пре стављања ове опреме на европско тржиште. То су „хармонизовани стандарди“ које је развила Европска организације за стандардизацију: *CEN* за неелектричну опрему и *CENELEC* за електричну опрему, а стални одбор ЕУ за *ATEX* развио је и приручник за лакшу примену ове директиве. Директива 1999/92/E3 бави се минималним захтевима за унапређење безбедности и здравља радника који се налазе у потенцијалној опасности од експлозивног окружења, којом је успостављена одговорност послодавца за безбедност на раду.

Директива 2000/9/E3 односи се на жичане железнице, жичаре, гондоле, вучнице и седежнице које су креиране, направљене, стављене у употребу и оперативне – са циљем безбедног превозења особа.

78 | Индустрија опреме под притиском

Сектор индустрије опреме под притиском покрива широк спектар производа широке потрошње (као што су апарати за гашење пожара и експрес лонци), али и комплексне индустријске инсталације и парне котлове. Плински уређаји обухватају углавном комерцијалне производе, који раде на гас и користе се за кување, грејање, производњу топле воде, хлађење, осветљавање и прање.

ЕУ је хармонизовала национална законодавства држава чланица за опрему под притиском и једноставне судове под притиском, а тренутно важеће директиве у овој области су Директива о опреми под притиском 97/23/ЕЗ (*PED*) и Директива о једноставним судовима под притиском 2009/105/ЕЗ (*SPVD*). Примена ових директива подржана је добровољним европским хармонизованим стандардима, које је развио *CEN*.

Са циљем унапређења безбедности транспорта опасних материја у друмском и железничком саобраћају, ЕУ је усвојила Директиву о преносивој опреми под притиском 1999/36/ЕЗ – *TPED*, са одговарајућим смерницама.

Безбедносни аспекти коришћења аеросолних распршивача, који се највише користе у козметичким производима и производима за домаћинство, регулисани су Директивом 75/324/ЕЕЗ (*ADD*) и њеним допунама.

У области плинских уређаја, релевантна је Директива о плинским уређајима 2009/142/ЕЗ (*GAD*), чија примена је подржана добровољним стандардима које су развили *CEN* и *CENELEK*.

79 | Рударство, металургија и минерали

Овај сектор обухвата производњу челика, обојених метала, неметала (цемент, керамика, стакло и креч) и вађење руда и минерала, а задатак ЕК је да осигура висок ниво конкурентности овог сектора, уз уважавање принципа одрживог развоја и слободне трговине.

Индустрије челика и обојених метала имају важну улогу, пре свега у обезбеђивању квалитетних сировина за друге индустријске секторе. Главни изазови са којима се ове индустрије суочавају тичу се обавезе смањења емисије штетних гасова, заштите животне средине, цене и доступности сировина и енергије (висока увозна зависност и потрошња енергије), конкуренције произвођача из трећих земаља и привлачења и задржавања квалификоване радне снаге. Производња метала из отпада има тренд раста и доприноси напорима за очување животне средине.

Најважнија регулатива везана за црну и обојену металургију односи се на заштиту животне средине и обухвата „пакет мера против климатских промена“, укључујући и шему трговине квотама за емисију гасова са ефектом стаклене баште *Emissions Trading Scheme (ETS)* базираној на Директиви 2003/87/ЕЗ, Директиви о интегрисаној превенцији и контроли загађења (*IPPC*) и уредбу *REACH*. Такође, релевантна је и регулатива у вези са управљањем отпадом.

Производња цемента, керамике, стакла и креча такође захтева високу потрошњу енергије, па се најважнија регулатива односи на област енергије и заштите животне средине (*ETS*, *IPPC* директива, *REACH* уредба и директиве из области управљања отпадом).

Производи од керамике и стакла морају да буду усаглашени са Директивом 2005/31/ЕЗ о керамичким производима који долазе у контакт са храном као и Директивом 94/62/ЕЗ која регулише паковања и амбалажни отпад. Директива 2005/31/ЕЗ регулише и ниво олова и кадмијума у украсним предметима од керамике.

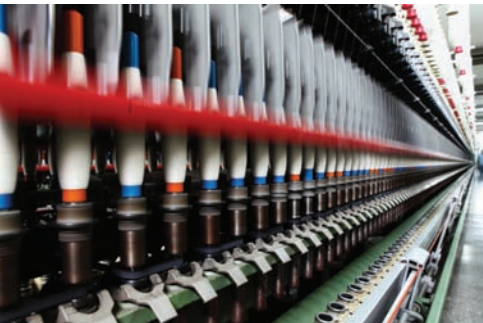
Произвођачи стакла морају да воде рачуна и о Директиви 2000/53/ЕЗ која се односи на аутомобилски отпад, Директиви 2002/95/ЕЗ у вези са ограничењем ризичних супстанци у електричној и електронској опреми, 2002/96/ЕЗ која се односи на електрични и електронски отпад (*WEEE*) и 2002/72/ЕЗ која се односи на пластичне материјале који могу да дођу у контакт са храном.

Још два акта се односе на сектор производње стакла. Први је Директива 69/493/ЕЗ која се односи на кристално стакло, а друга Директива, 89/109/ЕЗ, о материјалима и производима који могу да дођу у контакт са храном. Ова директива је допуњена Уредбом (ЕЗ) 1935/2004 о материјалима и производима који долазе у додир са храном и која још више поштрава ове захтеве, како би се спречио ризик од преноса у храну одређених супстанци, и то у количинама које могу да угрозе људско здравље или да утичу на састав прехранбених производа.

Вађење руда, камена и минерала неизбежно оставља трајне последице по животну средину, чак иако се предузму мере рехабилитације земљишта. За ову област значајна је Директива 92/43/ЕЕЗ о очувању природних станишта и дивље флоре и фауне, на основу које Европска комисија припрема смернице о томе како помирити рударске активности са високим нивоом заштите животне средине. Ту су и директиве 2006/21/ЕЗ о управљању отпадом рударских индустрија и 2004/35/ЕЗ која успоставља оквир за заштиту воде и земљишта.

80 | Текстилна индустрија

У текстилној и индустрији одеће у ЕУ – која обухвата активности од прераде влакана у предиво и тканине до производње великог броја производа као што су високотехнолошка синтетичка влакна, вуна, постељина, индустријски филтери, одећа и сл. – већином послују мала и средња предузећа, а најзначајније земље произвођачи су Италија, Француска, Велика Британија, Немачка и Шпанија, које учествују са око $\frac{3}{4}$ у производњи текстила и одеће у ЕУ. Ова индустрија има веома важно место у појединим регионима ЕУ.

Услед комбинације различитих фактора, а пре свега јаке међународне конкуренције и уклањања увозних квота, текстилна индустрија у ЕУ је претрпела низ промена, укључујући концентрацију на производе са вишом додатом вредношћу, квалитет, дизајн и иновације. Паралелно с тим, дошло је до премештања производних погона у земље са нижим трошковима рада и ангажовања подговорача.

За овај сектор најзначајније су директиве које се односе на етикетирање текстилних производа: Директива 2008/121/ЕЗ о називима тканина, Директива 96/73/ЕЗ о одређеним методама за квантитативну анализу двоструких мешавина текстилних влакана са пратећим објашњењем и директиве 2006/2/ЕЗ, 2007/4/ЕЗ и 73/44/ЕЕЗ. Од 1999. уведена је и европска Еко-етикета за текстилне производе.

Сем тога, ЕУ је усвојила нову Уредбу о називима тканина и етикетирању производа од текстила *REGULATION (EU) No 1007/2011*, са циљем поједностављења и унапређења постојећег регулативног оквира за развој нових влакана и подстицања иновативности у текстилној индустрији.

Остале директиве релевантне за овај сектор су Директива 76/769/ЕЕЗ, која се односи на маркетинг и коришћење одређених опасних супстанци и препарата, као и касније допуне ове директиве, пре свега Директива 2002/61/ЕЗ која се односи на азоколоранте.

У погледу еколошких аспеката, за текстилну индустрију је од значаја и Директива *IPPC 2008/1/ЕЗ*, која има за циљ смањење загађења из различитих индустријских постројења. Постројења која се баве предтретманом (прање, избелјивање и сл.) или бојењем влакана или тканина, а чији капацитети превазилазе 10 тона на дан, морају да испуне захтеве ове директиве (нпр.

морају да добију еколошку дозволу за рад). Ту су још и Директива 2003/87/EC о ефектима стаклене баште, као и REACH уредба о хемикалијама. Кад год се биоцидни производи додају текстилним, релевантне су и одредбе Директиве 98/8/EЗ.

81 | Туризам

Туризам је означен као један од кључних сектора развоја европске привреде. Лисабонски уговор препознао је значај туризма за привреду ЕУ и увео специфичне надлежности ЕУ о овој области. Туризму је у овом уговору посвећен један члан у коме се наводи да ће ЕУ допунити акције држава чланица у туризму, нарочито тако што ће промовисати активности на подизању конкурентности овог сектора. Такође, успоставља се и нови политички оквир за развој туризма са циљем да Европа постане туристичка дестинација број један у свету.

Иако тренутно нема директну надлежност у области туризма, бројне су области у другим политикама ЕУ које имају значајан утицај на овај сектор. На пример, акције у области спорта, образовања, усавршавања, омладине, културе, регионалне политике, које се реализују кроз програме ЕУ, а чије спровођење подржава пројекат Европска мрежа предузетништва (EEN). Са циљем подстицања проактивне сарадње између предузећа која послују у области туризма, туристичких дестинација и националних, регионалних и локалних власти, ЕК је у октобру 2007. године усвојила „Агенду за одржив и конкурентан европски туризам“. У овој области значајна је и иницијатива EDEN – „Изузетне европске дестинације“ (“European Destinations of Excellence”). До сада су одржана четири круга овог такмичења, од којих је сваки имао специфичну тему: Најбоље европске руралне дестинације (2007), Туризам и локално нематеријално наслеђе (2008), Туризам и области под заштитом (2009) и Туризам на води (2010), Обновљиви туризам, традиција и наслеђе 2012, а 2013. година је била посвећена доступности туристичке понуде.

82 | Производња играчака

Иако релативно мали сектор, индустрија играчака је једна од најдинамичнијих индустрија у Европи, а око 80% играчака и игрица које се производе у ЕУ долази из Француске, Немачке, Италије, Шпаније, Велике Британије и Ирске. Као и у многим другим секторима, своју конкурентску предност ова индустрија у ЕУ заснива на квалитету производа.

Индустрија играчака регулисана је на европском нивоу преко Директиве 88/378/EEЗ о безбедности играчака. Нова директива о безбедности играчака (2009/48/EЗC) додатно појачава одредбе које се односе на нове безбедносне захтеве, као и њихово спровођење. Њоме се осигуравају највиши безбедносни стандарди на свету, нарочито они који се односе на употребу хемијских супстанци у играчкама. Све играчке које се нађу на тржишту ЕУ морају да буду обележене „CE“ знаком.

Сем поменуте директиве, произвођачи и увозници играчака у ЕУ морају да задовоље захтеве и других аката као што су: Директива 76/768/EEЗ, која се односи на козметику; Директива 87/357/EEЗ, која се односи на производе који могу да угрозе здравље или безбедност потрошача; Директива 94/62/EЗ, која се односи на паковање и амбалажни отпад; Директива 2001/95/EЗ о општој безбедности производа; Директива 2001/95/EЗ о материјалу који долази у контакт са храном; Директива 2002/96/EЗ која се односи на електрични и електронски отпад; Директива

2004/108/EЗ о електромагнетној компатибилности; Директива 2006/12/EЗ о одлагању отпада; Директива 2006/66/EЗ о батеријама; Директива о нисконапонској опреми 2006/95/EЗ; Уредба 1907/2006 - REACH; Уредба 1935/2004, која се односи на материјале и производе који могу да дођу у контакт са храном.

83 | Индустрија прераде дрвета, индустрија папира и графичка индустрија

Шуме покривају 44% површине ЕУ, највише у планинским пределима и северним државама и чине 5% светских шума. Индустрија прераде дрвета, папира и графичка индустрија у ЕУ су врло конкурентне, са одличним техничким и комерцијалним перформансама, а мала и средња предузећа играју кључну улогу у индустрији прераде дрвета, што доводи и до одржавања запослености у руралним крајевима ЕУ.

Европска комисија је у документу „Комуникација о иновативним и одрживим индустријама које се базирају на дрвету“ (*Communication on Innovative and Sustainable Forest-based Industries in the EU*) предложила главне смернице које треба да обезбеде кохерентан приступ држава чланица ка јачању конкурентности ове индустрије, а узимајући у обзир климатске промене.

Пошто за сада нема јединствене политике на нивоу ЕУ, одговорност за шумске ресурсе углавном лежи на државама чланицама. Сем надзора и извештавања на националном нивоу, оне учествују у паневропском извештавању (у оквиру MCPFE процеса) и активностима које се односе на заштиту и контролисану сечу шума. На локалним нивоима развијене су и бројне независне и приватне схеме за сертификацију шума.

У процедури усвајања је уредба којом се спречава илегална трговина стаблима. Ова уредба успоставља потпуну забрану стављања на тржиште стабала која су илегално посечена, као и производа који су направљени од тих стабала. Листа производа на које ће се ова одредба односити укључује намештај од дрвета, пулпу и папир, стругано дрво, табакe, цепанице, панеле, кутије, палете, ковчеге итд. Ова директива намеће и обавезу праћења према којој трговци и оператори морају да воде евиденцију о томе ко их је снабдео сировинама и чувају је пет година. Подаци који треба да буду доступни су опис производа, земља у којој је стабло посечено, количина, име добављача и др.

Друга хоризонтална акта ЕУ имају утицаја на ову индустрију. Најважнији међу њима су: Директива о обновљивој енергији (*Renewable Energy Directive 2009/28/EЗ*), Уредба о грађевинским производима, Уредба REACH, директива IPPC 2008/1/EC.

84 | Која је разлика између фондова и програма ЕУ?

Програми ЕУ (*EU Programmes*) представљају важно средство за реализацију конкретних политика ЕУ кроз унапређење сарадње између држава чланица ЕУ. Иако су образовани за потребе држава чланица, ови програми су доступни државама које претендују да постану чланице ЕУ (државе кандидати и потенцијални кандидати) јер се на тај начин упознају са појединачним политикама ЕУ, њиховим циљевима и средствима за реализацију. Закључењем одговарајућег споразума (оквирни споразум), овим државама се отвара могућност учешћа у ЕУ програмима иако је учешће у сваком програму појединачно условљено закључењем меморандума о разумевању. Меморандум о разумевању потписују представници генералног директората задуженог за управљање програмом и ресорног министарства у чијој надлежности се налази конкретна политика.

За разлику од ЕУ програма, државе које нису чланице ЕУ не могу бити кориснице Кохезионог, структурних (Европски фонд за регионални развој и Европски социјални фонд) или пољопривредних фондова ЕУ (Европски пољопривредни фонд за рурални развој и Европски пољопривредни гаранцијски фонд), као ни Европског фонда за поморство и рибарство све до приступања Европској унији. Њима су за потребе испуњавања критеријума за приступање ЕУ доступни претприступни фондови који су 2007. године обједињени успостављањем Инструмента за претприступну помоћ - *Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA)*.

85 | Шта су претприступни фондови ЕУ?

У намери да допринесе спровођењу реформских активности које су предуслов за испуњавање критеријума за приступање Европској унији, ЕУ је протеклих деценија обезбеђивала значајну финансијску подршку државама кандидатима, која се пласирала кроз неколицину инструмената попут програма *PHARE (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies)*, *CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation)*, *ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession)* и *SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)*.

Програм *PHARE* је створен 1989. године и оригинално је био намењен економској обнови Пољске и Мађарске, а касније је проширен на целу централну и источну Европу, укључујући и СФРЈ. Као део претприступне стратегије, програм *PHARE* је од 1997. године намењен усвајању и спровођењу правних тековина ЕУ, односно јачању административних и управљачких капацитета и финансирању инвестиционих активности у државама кандидатима. У периоду 2000-2006.

програм *PHARE* је замењен програмом *CARDS*. Поред овог програма, од 2000. године државама кандидатима су на располагању била два додатна инструмента финансијске подршке који су намењени финансирању инвестиционих пројеката у области транспорта и животне средине (*ISPA*) и активности у области пољопривреде и руралног развоја (*SAPARD*). Ови инструменти (*CARDS*, *ISPA*, *SAPARD*) су 2007. године замењени јединственим претприступним инструментом финансијске подршке који носи назив Инструмент за претприступну помоћ (*IPA*).

86 | Шта је инструмент за претприступну помоћ IPA 2007-2013?

Од 2007. године државама западног Балкана (Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора, Македонија, Србија, Албанија), УНМИК Косово Резолуција Савета безбедности УН 1244 и Турској је на располагање стављен нови инструмент подршке - Инструмент за претприступну помоћ (*IPA*) - који је заменио до тада присутне програме помоћи - *PHARE*, *ISPA*, *SAPARD*, Инструмент претприступне помоћи за Турску и *CARDS*. Стратешки циљ овог програма је био да подупре реформске активности потенцијалних кандидата или кандидата на њиховом путу у Европску унију. Уредбом Савета (ЕЗ) бр. 1085/2006 о успостављању *IPA*¹⁴ утврђена је помоћ у износу од 11,468 милијарди евра за период 2007-2013. Ова помоћ је усмерена на јачање демократских институција и владавине права, заштиту људских и мањинских права, јачање родне равноправности и недискриминације, реформу државне управе (укључујући успостављање децентрализованог система управљања фондовима ЕУ), спровођење економских реформи, развој цивилног друштва те унапређење регионалне и прекограничне сарадње.

Поред овако опште дефинисаних циљева, у случају држава кандидата, *IPA* је усмерена и на усвајање и спровођење правних тековина ЕУ и спровођење пољопривредне и кохезионе политике ЕУ. С друге стране, у случају потенцијалних кандидата, *IPA* се фокусира на прогресивно усклађивање законодавства са правним тековинама ЕУ и активности у области регионалног, руралног и развоја људских ресурса. Ова помоћ је пласирана кроз пет компоненти, од којих су прве две:

- помоћ у транзицији и изградњи институција и
- прекогранична сарадња

биле доступне државама кандидатима и потенцијалним кандидатима, док су преостале три компоненте:

- регионални развој,
- развој људских ресурса и
- рурални развој

биле доступне само државама кандидатима које имају успостављен одговарајући систем за управљање фондовима (*DIS*), што утиче на тип и обим помоћи које оне добијају.

ЕУ ће наставити да и у периоду 2014-20. године пружа подршку земљама у процесу европских интеграција кроз наставак Инструмента за претприступну помоћ *IPA 2*. Примена *IPA 2* биће поједностављена кроз једнак третман и приступ помоћи независно од статуса земље (кандидат

14 Уредба Савета (ЕЗ) 1085/2006 од 17. јула 2006. којом се успоставља Инструмент за претприступну помоћ (*IPA*)

или потенцијални кандидат за чланство у ЕУ), док ће средства бити дистрибуирана у складу са приоритетима дефинисаним у вишегодишњим стратешким документима – Заједнички стратешки оквир (*Common Strategic Framework*) и Стратешки документ за државу (*Country Strategic Framework*). Како би се обезбедила флексибилност у повлачењу средстава, биће дозвољен трансфер средстава између приоритета. Предлог Европске комисије је да укупан буџет за период 2014-20. године износи 14,11 милијарди евра.

87 | Шта су програми прекограничне сарадње ЕУ?

Један од три основна циља Регионалне/Кохезионе политике ЕУ је Европска територијална сарадња, која подразумева прекограничну, транснационалну и међурегионалну сарадњу, за које је у периоду од 2007. до 2013. године издвојено 8,7 милијарди евра. Прекогранична сарадња се заснива на одговарајућим вишегодишњим програмима који, између осталог, дефинишу подручје обухваћено програмом, опис економских и социјалних прилика, листу приоритета и мера које ће бити подржане, оквирни буџет програма, управљачке структуре и поступак његовог спровођења.

Србији је из друге компоненте Инструмента за претприступну помоћ – прекогранична сарадња – била доступна помоћ кроз коју је обезбеђивана подршка за унапређење укупних односа између Републике Србије и суседних држава и стабилизовале регионалне прилике финансирањем програма/пројеката који доприносе друштвеном и економском развоју, решавању заједничких проблема у пограничном појасу, ефикасном управљању границама и унапређењу односа између локалних заједница. ЕУ ће наставити да подржава спровођење програма прекограничне сарадње и у периоду 2014-2020. година кроз Инструмент за претприступну помоћ *IPA 2*.

Погранична подручја у Републици Србији обухваћена су програмима прекограничне сарадње са Мађарском, Румунијом, Бугарском, Хрватском, Босном и Херцеговином и Црном Гором. Поред наведених шест програма прекограничне сарадње, Србија учествује и у програму транснационалне сарадње **Југоисточна Европа**, односно програму прекограничне сарадње Јадрански програм (у делу који се односи на истраживање и иновације и институционалну сарадњу).

У оквиру ових програма се као предлагачи пројеката могу појавити: органи власти на локалном и регионалном нивоу, регионалне и локалне развојне агенције, привредне коморе и удружења привредника, образовне и истраживачке установе, организације цивилног друштва и удружења грађана.

88 | У којим програмима Европске заједнице могу да учествују мала и средња предузећа?

Програми ЕУ у којима мала и средња предузећа (МСП) могу директно да учествују су углавном тематски подељени – заштита животне средине, истраживања, образовање, култура – и креирају их и спроводе различити сектори Европске комисије. МСП, као и друге организације, углавном могу директно да се пријаве на одређене позиве унутар програма, и то у складу

са условима јавног позива и у партнерству са учесницима из других земаља. У зависности од програма, подносиоци могу да буду и гранска удружења, пословна удружења, пружаоци пословних услуга и/или консултанти. Сви програми се спроводе у складу са правилом кофинансирања: ЕУ покрива део трошкова пројекта, док буџет за преостали део долази од партнера на спровођењу пројекта. МСП из Србије су до сада имала право да учествују само у Програму за конкурентност и иновативност (*CIP* прва два стуба) и у Седмом оквирном програму за истраживање и развој (*FP7*) који су обрађени у наредним одговорима. Учешће у другим програмима зависи од стицања статуса кандидата Србије, пријема у чланство ЕУ, односно процене надлежног министарства о оправданости потписивања Меморандума о разумевању са ЕК и плаћања одговарајуће контрибуције за учешће домаћих МСП.

89 | Седми оквирни програм за истраживање и развој (FP7) и Хоризонт 2020.

Седми оквирни програм за истраживање и развој (*FP7*) представља један од кључних инструмената Европске уније за остваривање стратешки дефинисаног циља оличеног у њеном настојању да постане најдинамичнија/најконкурентнија економија на свету, заснована на знању односно образовању, истраживању и иновацијама (стратегија из Лисабона). У том смислу, *FP7* представља важан допринос укупним настојањима држава чланица и привредних субјеката у ЕУ усмереним на јачање научне и технолошке основе привредног развоја, финансирање активности које су груписане у четири категорије: сарадња, идеје, људски капитал и истраживачки капацитети. Оквирни програм подржава и део активности Заједничког истраживачког центра Европске комисије.

Укупан буџет овог програма у периоду од 2007. до 2013. године износио је 54,5 милијарди евра, од чега је чак 32 милијарде усмерено на унапређење сарадње у бројним областима попут здравства, пољопривреде и рибарства, биотехнологија, информационих и комуникационих технологија, нанотехнологија и нових материјала, енергетике, транспорта, животне средине, друштвених и хуманистичких наука, свемирских истраживања и безбедности.

Потписивањем Меморандума о разумевању између Европске заједнице и Републике Србије јула 2007. године, створене су претпоставке за учешће истраживачких организација, универзитета, индивидуалних истраживача и научника, малих и средњих предузећа и њихових удружења из Републике Србије у овом програму.

“Наследник” *FP7* у периоду 2014-2020. године зове се Хоризонт 2020, који ће у потпуности бити фокусиран на коришћење научних достигнућа ради креирања иновативних производа и услуга. Хоризонт 2020 састоји се из три стуба:

1. Изврсна наука,
2. Liderство у индустрији и
3. Друштвени изазови.

Новине које Хоризонт 2020 доноси у односу на *FP7* су мање захтевни формулари приликом предлагања пројеката, брже покретање пројеката, једноставније процедуре за правдање трошкова као и једноставнији приступ информацијама за све учеснике.

90 | Програм за конкурентност и иновативност (CIP) и COSME

Оквирни програм за конкурентност и иновативност је програм Европске заједнице који је имао циљ да подстакне конкурентност европских предузећа, пре свега малих и средњих предузећа. Програм је подржавао иновативне активности, укључујући еко-иновације, омогућавао лакши приступ капиталу и услугама за подршку пословању. Подстицао је широко коришћење информационо-комуникационих технологија и допринио развоју одрживог, конкурентног и свеобухватног информационог друштва. Такође, био је усмерен на подстицање коришћења обновљивих видова енергије и енергетску ефикасност. Међутим, мала и средња предузећа могу директно да конкуришу у релативно малом броју позива. Програм је трајао од 2007. до 2013. године, а укупан буџет је био 3,6 милијарди евра.

Поред земаља чланица ЕУ, у Програму *CIP* под истим условима могу да учествују и: земље ЕФТА/ЕЕА, земље кандидати за чланство у ЕУ, као и земље западног Балкана укључене у Процес стабилизације и придруживања.

CIP се састоји се од три под-програма: Програм за предузетништво и иновативност (*EIP*), Програм за подршку политици информационо-комуникационих технологија (*ICTPSP*) и Програм Интелигентна енергија за Европу (*IEE*). У Програму могу да учествују предузећа, истраживачке и развојне институције и универзитети, НВО, државне и јавне институције и истраживачи.

Србија је приступила *EIP* (новембра 2008. године) и *ICTPSP* (октобра 2009. године).

“Наследник” *CIP* у периоду 2014-2020. године има назив Програм за конкурентност предузећа и малих и средњих предузећа (*COSME*), а циљеви су му:

- олакшавање приступа финансијама за мала и средња предузећа,
- стварање окружења погодног за бизнис и раст,
- охрабривање предузетничке културе у Европи,
- унапређење одрживе конкурентности предузећа у ЕУ и
- пружање подршке малим фирмама да послују ван граница своје земље и побољшавање њиховог приступа тржиштима.

91 | Учешће предузећа у програмима ЕУ

Предузећа из Србије су у оквиру буџетског периода 2007-13. године могла да конкуришу директно за два програма ЕУ – за све компоненте 7. оквирног програма за истраживање и развој (*FP7*) и прве две компоненте Оквирног програма за конкурентност и иновативност (*CIP*). *FP7* је намењен финансирању истраживачких пројеката, док је *CIP* намењен финансирању комерцијализације иновација, а оба програма ће се наставити и у периоду 2014-20. година, и то као Хоризонт 2020 односно, *COSME*.

Како се ради о новцу европских пореских обвезника, неопходно је да пројекти допринесе развоју читаве Европе, односно да имају тзв. европску димензију. Другим речима, циљеви и ефекти пројекта не смеју бити ограничени само на локални или регионални ниво.

Да би успешно конкурисала за средства *FP7* и *CIP*, наша предузећа морају пре свега да реално процене своје капацитете, као и да пронађу добре, поуздане partnere. Неопходно је да приликом аплицирања стриктно поштују све услове и захтеве Европске комисије, као и све процедуре током реализације пројекта.

Институције које могу привредницима дати информације о коришћењу средстава ЕУ

Државни орган задужен за координацију и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи у Републици Србији је Канцеларија за европске интеграције - Сектор за планирање, програмирање, праћење и извештавање о средствима ЕУ и развојној помоћи. Такође, будући да Република Србија учествује у неколицини програма Заједнице, одговарајућа ресорна министарства имају улогу националних координатора за учешће у овим програмима.

ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ – ПАРТНЕР ПРЕДУЗЕЋИМА НА ПУТУ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

92 | На који начин Привредна комора Србије помаже предузећима да се боље информишу о односима Србије и Европске уније?

Путем портала Европске интеграције на званичном сајту Привредне коморе Србије (www.pks.rs/eu) привредници се свакодневно могу информисати о активностима Бироа за сарадњу са ЕУ које су усмерене на информисање, едукацију и пружање конкретних одговора на упите предузећа у вези са пословањем на унутрашњем тржишту, као и о секторским политикама и законодавству Европске уније.

Како се Србија потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању обавезала да ће усклађивати своје законодавство са прописима ЕУ, Привредна комора Србије континуирано едукује привреднике о овом процесу. Током вишегодишње сарадње са Бироом за техничку помоћ и размену информација Европске комисије – *TAIEX*, Привредна комора Србије реализовала је до сада око четрдесет семинара и радионица на тему законодавства Европске уније, који су се односили на поједине секторе привреде. На тај начин привредници су информисани о прописима ЕУ који кроз процес усклађивања законодавства Србије са правном тековином ЕУ постепено постају део домаћег законодавства, а посебна пажња посвећује се разматрању хоризонталних питања као што су заштита конкуренције, државна помоћ, заштита потрошача, питања стандардизације и интелектуалне својине.

(Више информација на <http://www.pks.rs/eu>)

Привредна комора Србије перманентно информише привреднике о стању спровођења реформи у процесу европских интеграција – путем израде прилога за годишњи извештај Европске комисије о стању реформи у Србији, као и кроз доставу коментара поводом објављивања извештаја Делегацији Европске уније у Србији. Представници Привредне коморе Србије активно учествују и у годишњим секторским састанцима Унапређеног сталног дијалога између Србије и ЕУ (више информација на www.pks.rs/eu). У сарадњи са Канцеларијом за европске интеграције Владе Републике Србије, Привредна комора Србије активно учествује и у реализацији обавеза Србије у процесу стицања статуса кандидата за чланство у ЕУ.

У сарадњи са Факултетом за економију, финансије и администрацију (ФЕФА) из Београда и Владом Републике Србије, први пут је - у оквиру заједничког пројекта Ефекти интеграције

Србије у Европску унију - израђена анализа трошкова и користи европских интеграција, што је од посебног значаја за привреду и привредни амбијент Србије. (Више информација на <http://www.pks.rs/Default.aspx?tabid=2775>)

Привредна комора Србије, у сарадњи са Привредном комором Антверпена из Белгије, Привредном комором Београда, Регионалном привредном комором Ниша и Привредном комором Црне Горе, спровела је пројекат Трансфер законодавства Европске уније у Србију и Црну Гору. Циљ пројекта је унапређење извозних капацитета предузећа кроз упознавање и разумевање законодавства ЕУ које прописује захтеве за производе који излазе на тржиште ЕУ. Уз подршку белгијских стручњака, ПКС је развила услуге за помоћ предузећима која желе да извозе на тржиште ЕУ. (Више информација на <http://www.pks.rs/Default.aspx?tabid=2774>)

Придružено чланство у Европском удружењу трговинских и индустријских комора (*Eurochambers*) омогућава Привредној комори Србије праћење и учешће у активностима ове организације у вези са дефинисањем заједничких позиција њених чланица у креирању политика ЕУ и подстицања активне улоге предузећа у законодавном процесу ЕУ. *Eurochambers*, кроз реализацију различитих пројеката које финансира Европска унија, пружа снажну подршку земљама западног Балкана у процесу прикључења ЕУ. (Више информација на www.pks.rs/eu)

У седишту Европске уније, у Бриселу, активно је представништво Привредне коморе Србије које је уписано у регистар организација које заступају интересе одређених група према институцијама ЕУ. Регистар омогућава представништву да буде препознато као легитимни заступник интереса привреде Србије. Основни циљеви деловања представништва су снажније повезивање српских предузећа и њихових асоцијација са релевантним европским асоцијацијама и учешће српских компанија у догађајима који имају за циљ повезивање предузећа, представљање ставова заинтересованих страна и утицај на законодавне активности ЕУ. (Више информација на www.pks.rs/be)

93 | На који начин Привредна комора Србије помаже предузећима да се боље информишу о политикама Европске уније?

Привредна комора Србије посвећује посебну пажњу праћењу процеса усклађивања домаћег привредносистемског законодавства са правном тековином ЕУ. С тим циљем, Привредна комора Србије, у сарадњи са пројектом Техничке помоћи Комисије за заштиту конкуренције, који финансира Европска унија, организује едукацију, конференције и саветовања са предузећима на тему политике заштите конкуренције. Тиме се обезбеђује подизање знања привреде и стручне јавности о значају политике заштите конкуренције као једног од стубова унутрашњег тржишта ЕУ.

Поред ових, Привредна комора Србије спроводи и друге врсте едукација ради подизања нивоа информисаности привредника и других заинтересованих субјеката на тему политика ЕУ: Основе европских интеграција, Регионална политика Европске уније, Споразум о стабилизацији и придруживању и др.

94 | На који начин Привредна комора Србије може да помогне предузећу при аплицирању за програме ЕУ?

Као организација предузећа, предузетника и других привредних субјеката, Привредна комора Србије обавља веома важну улогу у контексту коришћења програма ЕУ кроз пружање информативних, едукативних и консултантских услуга. Једна од кључних претпоставки за ефикасно коришћење доступних програма ЕУ је благовремено информисање потенцијалних корисника о могућностима за финансирање њихових активности. У том смислу, Привредна комора Србије и пратећи коморски систем у целини обезбеђују правовремени проток релевантних информација својим чланицама о отвореним позивима за достављање предлога пројеката, условима за учешће, потенцијалним партнерима итд. Такође, узимајући у обзир да се до ових средстава најчешће долази кроз процес надметања, од велике важности је да се потенцијални апликанти добро упознају са процедурама коришћења ових извора финансирања, прикупљањем неходне документације за пријављивање, и да се оспособе да самостално прођу кроз процес пријављивања, што може допринети подизању њихове конкурентности.

95 | На кој начин Привредна комора Србије помаже предузећима да се боље информишу о ефектима уласка у ЕУ на поједине секторе?

Привредна комора Србије настоји да помогне својим чланицама да боље разумеју правила која важе на заједничком тржишту ЕУ за поједине индустријске секторе и групе производа, али и да их упозна са тренутном ситуацијом и перспективама развоја појединих индустријских сектора, као и активностима које ЕУ подржава с циљем унапређења њихове конкурентности.

У сарадњи са удружењима Привредне коморе Србије, Биро за сарадњу са ЕУ свакодневно даје одговоре на упите привредника који се тичу пословања са ЕУ. Уз помоћ инфраструктуре доступне у оквиру Европске мреже предузетништва (*EEN* мрежа), ПКС нуди својим чланицама велики спектар информација о регулативи, тржиштима и могућностима у ЕУ.

(Више информација на www.pks.rs/eu)

У секцији **Пословање са ЕУ** на порталу Европске интеграције Привредне коморе Србије, коју свакодневно уређује Биро за сарадњу са ЕУ, налази се електронски **Водич за пословање са ЕУ** (www.pks.rs/eu), у коме предузећа могу да пронађу интернет изворе информација о извозу робе у ЕУ, опорезивању, техничкој регулативи, захтевима у контексту заштите животне средине, права интелектуалне својине, проналажењу пословних партнера и др.

Биро за сарадњу са ЕУ Привредне коморе Србије информише и о ефектима примене Споразума о стабилизацији и придруживања (ССП). На порталу је доступна база царинских стопа за увоз производа из ЕУ, апликација за прелиминарну проверу испуњења услова за стицање преференцијалног порекла, брошура о паневроским правилима порекла и економски водич кроз ССП. Све додатне информације се достављају по упиту.

© European Community

96 | Шта је Европска мрежа предузетништва и коју врсту услуга нуди предузећима?

Европска мрежа предузетништва (*Enterprise Europe Network – EEN*) је мрежа преко 600 организација које пружају услуге предузећима са сврхом максималног коришћења могућности које пружа ЕУ и заједничко тржиште ЕУ. Мрежа функционише по принципу „све на једном месту“ (*one-stop shop*) и подстиче пословну сарадњу, интернационализацију малих и средњих предузећа, подизање свести о могућностима финансирања из фондова Европске уније, техничку сарадњу, трансфер технологија и иновативност.

EEN је активна у 50 земаља, укључујући свих 28 земаља ЕУ, Европску економску зону (Исланд, Норвешка, Исланд и Лихтенштајн), земље кандидате (Македонија, Турска, БиХ, Албанија), Швајцарску и друге земље, укључујући и Кину, Русију и САД. Рад Мреже је под надзором Европске комисије и оперативном контролом Извршне агенције за конкурентност и иновације ЕУ (*EACI*).

Сва предузећа која имају питања везана за пословање на неком од европских тржишта, којима је потребна помоћ у проналажењу партнера у ЕУ, која су заинтересована за трансфер технологије (било као испоручилац или као прималац) или су заинтересована за учешће у неком од позива у оквиру доступних програма ЕУ, могу се обратити било којем од чланова ове мреже. (Више информација на een.ec.europa.eu)

97 | Да ли је Србија део Европске мреже предузетништва?

Европска мрежа предузетништва – *EEN* основана је у Србији, у јуну 2009. године и представља систем који обезбеђује информације за развој пословања и проналажења пословних партнера, као део паневропске мреже за пословну подршку рада малих и средњих предузећа али и великих компанија, секторских удружења и кластера. *EEN* у Србији финансира Европска унија кроз свој Оквирни програм за конкурентност и иновативност (*CIP*) и Влада Републике Србије.

Услуге Мреже су намењене предузећима, националним истраживачко-технолошким развојним институцијама, привредним коморама, локалним самоуправама, професионалним привредним организацијама и невладиним организацијама, као и страним предузетницима који желе да прошире своје пословање изван тржишта ЕУ и да послују у Србији.

Активности мреже усмерене су пре свега на: пословно повезивање у Европи и боље разумевање пословног окружења у Европи, трансфер технологије и иновације и учешће у ЕУ програмима.

EEN у Србији спроводи конзорцијум на челу са Националном агенцијом за регионални развој (*HAPP*), а чланови су Агенција за страна улагања и промоцију извоза (СИЕПА), Универзитет у Београду, Универзитет у Новом Саду, Универзитет у Нишу, Институт Михаило Пупин и, од 1.1. 2011. године, Привредна комора Србије.
(Више информација на www.pks.rs/eu и www.een.rs)

98 | Шта је стратегија Европа 2020 и како се њоме прогнозира економска перспектива ЕУ у наредном периоду?

Европски савет је, на предлог Европске комисије, у јуну 2010. године усвојио најважнији стратешки документ ЕУ за наредну деценију који носи назив Европа 2020. Овим документом су највиши представници држава чланица ЕУ дефинисали будући правац развоја ЕУ, настојећи да пронађу заједнички одговор на изазове са којима се суочава њена привреда и обезбеде координацију економских политика, чиме би се унапредила њена конкурентност и продуктивност, социјална кохезија и економска конвергенција.

Основни циљеви ЕУ у наредној деценији огледају се у: повећању стопе запослености радно способног становништва од 20 до 64 године на 75%, укључујући веће учешће младих, старијих и слабо квалификованих радника, као и боље интегрисање легалних миграната; унапређењу услова за истраживање и развој, кроз повећање јавног и приватног улагања у овај сектор на 3% БДП; смањење емисије гасова који узрокују ефекат стаклене баште за 20% у поређењу са 90-им годинама прошлог века; повећање удела обновљивих извора енергије у укупној енергетској потрошњи на 20%; повећање енергетске ефикасности за 20%; унапређење квалитета образовања, с посебним нагласком на смањење процента особа које напуштају школе на мање од 10%, повећање удела особа старости 30-34 године у високошколском или еквивалентном нивоу образовања на најмање 40% и унапређење социјалне инклузије, посебно кроз смањење сиромаштва, за најмање 20 милиона људи.

99 | На који начин појединац- предузеће може бити укључен у процес доношења одлука и прописа у ЕУ који на њега утичу?

Једна од основних карактеристика процеса доношења одлука у Европској унији представља инклузивност, која се огледа у могућности учешћа оних на које се конкретна одлука односи или свих заинтересованих страна у консултативном процесу који претходи доношењу одлуке односно усвајању прописа. Разуме се, могућност утицаја зависи од тога која се област/политика регулише, којим ће актом бити регулисана, који се поступак усвајања акта примењује и коју улогу имају конкретне институције ЕУ у том поступку. Ипак, на ову могућност можда највише утиче и то у којој се фази налази процес израде нацрта акта односно регулисања одређене политике. Свакако да је у раним фазама креирања одређене - политике попут припремне фазе која се огледа у спровођењу најширих консултација односно изради Зелене књиге (која служи

да се јавност упозна са проблематиком коју законодавац жели да реши), односно Беле књиге (којом се јавност упознаје са могућим мерама за решавање отворених питања) -могућност утицаја далеко већа него у познијим фазама када се нацрт акта нађе у процедури усвајања од стране законодавца или још више фазе спровођења.

100 | Шта предузећима стоји на располагању на путу изазова које са собом носе европске интеграције?

Будући да се као једно од кључних обележја процеса европских интеграција испољава усклађивање националног законодавства са правом ЕУ, за привредне субјекте је од изузетне важности да буду упознати не само са важећим правним оквиром већ и са планираним активностима Владе и Народне скупштине. У том смислу, Привредна комора - кроз своју информативну и едукативну функцију -доприноси бољој оспособљености привредних актера да се прилагоде текућим или наступајућим изменама.

Неретко, измена правног оквира има за последицу и прилагођавање пословних и производних активности/процеса, па чак и планова, које прате повећани издаци, због чега је помоћ државе али и Европске уније од изузетне важности. Кроз одговарајуће финансијске инструменте попут одговарајућих програма (*CIP, FP7*), фондова (*IPA*) или пак банака (*EIB-EIF, EBRD*) обезбеђују се бесповратна и кредитна средства која омогућавају унапређење управљачких и производних капацитета, чиме се доприноси јачању њихове конкурентности и продуктивности, а самим тим и бољим пословним резултатима.

Корисне интернет адресе:

1. Привредна комора Србије www.pks.rs
2. Биро за сарадњу са ЕУ Привредне коморе Србије www.pks.rs/eu
3. Влада Републике Србије www.srbija.gov.rs
4. Канцеларија за европске интеграције Владе Србије www.seio.gov.rs
5. Народна скупштина Републике Србије www.parlament.gov.rs
6. Министарство финансија www.mfin.gov.rs
7. Комисија за заштиту конкуренције Републике Србије www.kzk.org.rs
8. Делегација европске комисије у Србији <http://www.europa.org.rs>
9. Европска комисија <http://ec.europa.eu/>
10. Генерални директорат за проширење <http://ec.europa.eu/enlargement/>
11. Генерални директорат за индустрију <http://ec.europa.eu/enterprise>
12. Генерални директорат за трговину <http://ec.europa.eu/trade>
13. Генерални директорат за пољопривреду <http://ec.europa.eu/agriculture>
14. Генерални директорат за конкуренцију
http://ec.europa.eu/comm/competition/index_en.html
15. Удружење европских привредних комора <http://www.eurochambers.be>
16. Европски комитет за стандардизацију
(CEN - European Committee for Standardisation) www.cen.eu
17. Европски комитет за стандардизацију у области електротехнике
(CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardization) www.cenelec.eu
18. Европски институт за стандардизацију у области телекомуникација
(ETSI – European Telecommunications Standard Institute) www.etsi.eu
19. Европски завод за регистрацију комунитарног жига и дизајна
(OHIM – The Trade Mark and Designs Registration Office) www.oami.europa.eu
20. Претраживач прописа Европске уније – Eur-lex www.eur-lex.europa.eu
21. Европска банка за обнову и развој www.ebrd.org
22. Стратегија Европа 2020 http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm
23. База правних прописа ЕУ <http://eup-lex.europa.eu/en/index.htm>
24. Кратки прикази и објашњења европских политика и законодавства
http://europa.eu/legislation_summaries/index.htm
25. IPA – инструмент за претприступну помоћ
http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/enlargement/e50020_en.htm
26. Информациони систем - ISDAKON <http://www.evropa.gov.rs>
27. Програми прекограничне сарадње у којима учествује Србија
<http://www.evropa.gov.rs/Evropa/PublicSite/index.aspx>
28. Програм TWINNING
<http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/twinning/>
29. TAIEX taiex.ec.europa.eu
30. Финансијски оквир и буџет ЕУ http://ec.europa.eu/budget/budget_glance/index_en.htm
31. Програм FP7 http://ec.europa.eu/pesearch/fp7/index_en.cfm
32. Инструмент за претприступну помоћ ЕУ http://ec.europa.eu/atoz_en.htm

100 ПИТАЊА И ОДГОВОРА
ЗА ПРИВРЕДНИКЕ О ЕВРОПскоЈ УНИЈИ

Друго, допуњено издање, 2013. године

Издавач

Привредна комора Србије
Ресавска 13-15, 11000 Београд
www.pks.rs

Коректура, компјутерска припрема и корице

Привредна комора Србије

Штампа

IGP Excelsior, Београд

Тираж

800

ISBN 978-86-80809-80-9

Република Србија
Влада
Канцеларија за европске интеграције
REPUBLIC OF SERBIA
GOVERNMENT
European Integration Office

Брошура је рађена уз стручну и финансијску подршку
Канцеларије за европске интеграције Владе Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
327(4-672EU)
341.217.02(4-672EU:497.11)
339.13(4-672EU)

СТО питања и
100 питања и одговора за привреднике о
Европској унији. - 2. допуњено изд. -
Београд : Привредна комора Србије, 2010
(Београд : Excelsior). - 70 стр. : илустр.
; 23 x 23 cm

Тираж 800. - Напомене уз текст.
ISBN 978-86-80809-80-9

а) Европска унија - Придруживање - Србија
б) Тржиште - Европска унија с) Спољна
политика - Европска унија
COBISS.SR-ID 202708748

**ПРИВРЕДНА
КОМОРА
СРБИЈЕ**

Ресавска 15, 11000 Београд, Србија
Тел: +381 11 3300 928
Факс: +381 11 3230 949
een@pks.rs • www.pks.rs

Република Србија
Влада
Канцеларија за европске интеграције

REPUBLIC OF SERBIA
GOVERNMENT
European Integration Office

Немањина 34, 11 000 Београд, Србија
Тел: (+381 11) 3061 103
Факс: (+381 11) 3061 110
office@seio.gov.rs • www.seio.gov.rs